

NAVF - UTREDNINGSAVDELINGEN

NORGES ALMENVITENSKAPELIGE FORSKNINGSRÅD

UTREDNINGER
OM
FORSKNING OG HØYERE UTDANNING

Melding nr. 3 1968

KANDIDATER MED LÆRERPRØVE
MED NOEN REGNEEKSEMPLER FOR PERIODEN 1970-1975

av

Ragnvald Hove

NORGES ALMENVITENSKAPELIGE FORSKNINGSRÅD
Utredningsavdelingen
U-19/68. RH/SE. Februar 1968.

KANDIDATER MED LÆRERPRØVE
MED NOEN REGNEEKSEMPLER
FOR PERIODEN 1970-1975

av

R a g n v a l d H o v e

I N N H O L D

	<u>Side</u>
TABELLOVERSIKT	ii
FORORD	iii
A. INNLEDNING OG SAMMENDRAG	1
B. LÆRERPRØVEKANDIDATER I TIÅRSPERIODEN 1955-1965	4
I. Lærerprøvekandidater i alt	4
II. Lærerprøvekandidater i undervisningsstilling	7
C. LÆRERPRØVEKANDIDATER I TJUEÅRSPERIODEN 1965-1985. FEM REGNEEKSEMPLER	10
I. Noen generelle forutsetninger for regneeksemplene ...	10
II. 1965-1985: Gjenlevende fra utdanningsgruppen lærer- prøvekandidater under 70 år ved utgangen av 1965	11
III. 1970-1985: En nedre skranke for regneeksemplene	12
IV. Regneeksempel 1965-1985: Et "status quo"-alternativ med uendret årlig opptaksnivå og linjefordeling	13
V. Antall lærerprøvekandidater som gir undervisning og antall barn de gir undervisning til	19
VI. Noen alternative regneeksempler 1965-1985	21
VII. Sammenstilling av regneeksemplene	25
D. STATISTISK VEDLEGG	29
HENVISNINGER	38

TABELLOVERSIKT

	<u>Side</u>
Tabell 1. 1965-1985: Lærerprøvekandidater under 70 år. Åtte regneeksempler	3
Tabell 2. 1965: Personer med lærerprøve ved utgangen av året. Under og over 70 år. Menn og kvinner	4
Tabell 3. 1955-1965: Personer under 70 år med lærerprøve ved utgangen av året. Menn og kvinner	4
Tabell 4. 1955-1965: Prosentfordeling av personer under 70 år med lærerprøve ved utgangen av året. Menn og kvinner .	5
Tabell 5. 1955-1965: Avgang blant personer under 70 år med lærerprøve ved utgangen av 1955. Menn og kvinner	5
Tabell 6. 1955-1965: Bruttotilvekst i form av eksamenskull ved lærerprøven. Menn og kvinner	6
Tabell 7. 1955-1965: Prosentvis fordeling av personer under 70 år med lærerprøve ved utgangen av året. Menn og kvinner. Aldersgrupper	6
Tabell 8. Mars 1962: Lærerprøvekandidater i undervisnings- stilling. Skoleslag. Menn og kvinner	7
Tabell 9. Mars 1962: Lærerprøvekandidater i alt og i under- visningsstilling. Menn og kvinner. Aldersgrupper	8
Tabell 10. Lærerprøvekandidater ved utgangen av 1965 og <u>gjen- levende</u> blant dem ved utgangen av <u>1970, 1975, 1980</u> og <u>1985</u> . Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper	11
Tabell 11. 1966-1985: Avgang blant lærerprøvekandidatene ved utgangen av 1965. Menn og kvinner under 70 år	12
Tabell 12. 1970-1985: Nedre skranke for antall lærerprøve- kandidater under 70 år	13
Tabell 13	
-20. 1965-1985: Lærerprøvekandidater ifølge "status quo"- alternativet	14-18
Tabell 21	
-24. 1965-1985: Beregnet antall barn (elever) i alders- gruppene 7-15 år	19-21
Tabell 25. 1965-1985: Lærerprøvekandidater under 70 år og <u>uta- eksaminerte</u> kandidater. Åtte regneeksempler	26
Tabell 26. 1965-1985: Lærerprøvekandidater under 70 år. Relative tall	27
Tabell 27. Antall folkeskoleelever pr. lærerprøvekandidat som underviser	27

F O R O R D

Denne utredningen bygger delvis på materiale fra en tidligere utredning om kandidater som avla lærerprøven i perioden 1905-1965 (se Melding nr. 2/1968 i samme serie).

På grunnlag av eksamenskullenes fordeling på kjønn og alder og de alminnelige dødelighetstabeller er det beregnet hvor mange gjenlevende lærerprøvekandidater det var alt i alt ved utgangen av 1955, 1960 og 1965.

Det er videre utført noen regneeksempler for perioden 1965-1985. De viser alternative utviklingsmønstre for det framtidige antall lærerprøvekandidater, men er stort sett basert på en isolert betraktning av lærerskolesektoren.

Som grunnlag for en foreløpig vurdering av kandidattallene har vi imidlertid til slutt sammenliknet dem med noen beregnede tall for barn i folkeskolealder.

I en tredje utredning (Melding nr. 4/1968) har vi prøvd å gi et visst grunnlag for en noe nærmere vurdering av regneeksemplene. Vi har der trukket folkeskolesektoren inn med flere faktorer enn bare elevtallet.

Under ulike forutsetninger om folkeskoleelevenes undervisningstid og inndelingen av dem i undervisningsgrupper, om lærerprøvekandidatenes arbeidstid i folkeskolen og deres undervisningsdekning der har vi prøvd å bidra til belysningen av følgende spørsmål: ville en utvikling i samsvar med kandidattallene i regneeksemplene kunne tilfredsstillende folkeskolens kvantitative krav, eventuelt også krav fra andre sektorer enn folkeskolen? Dessuten er det stilt opp en rekke nye regneeksempler, og deres alternative utviklingsmønstre for kandidattallet belyses på tilsvarende måte.

I disse tre utredningene har en for denne utdanningsgruppen stort sett benyttet betegnelsene "personer med (norsk) lærerprøve" eller "lærerprøvekandidater". En har prøvd å unngå betegnelsen "lærer", som antakelig ofte brukes med ulike betydninger i ulike forbindelser, delvis som stillingsbetegnelse og delvis som utdanningsbetegnelse.

Konsulent Ragnvald Hove har ledet undersøkelsen og redigert meldingen.

Oslo, februar 1968

NAVFs utredningsavdeling

Sigmund Vangsnes

A. INNLEDNING OG SAMMENDRAG.

I denne utredningen ¹⁾ er det foretatt visse beregninger for perioden 1955-1985 over antall personer med norsk lærerprøve som utdanning. For denne utdanningsgruppen har vi stort sett benyttet betegnelsen "lærerprøvekandidater". Beregningene omfatter også lærerprøvekandidater som ved siden av sin alminnelige lærerskoleeksamen for eller senere måtte ha avlagt eksamen ved faglærerskole eller gjennomgått annen likeverdig eller høyere utdanning.

I. Lærerprøvekandidater i tiårsperioden 1955-1965.

- i) Etter de beregninger som er nevnt ovenfor var det i 1955 alt i alt omlag 18.700 personer under 70 år som hadde lærerprøve som utdanning. Tallet steg til omlag 22.100 i 1960 og 28.000 lærerprøvekandidater i alt i 1965.
- ii) Den beregnede nettotilveksten i tiårsperioden 1956-1965 var altså 9.300 personer, dvs. at antall lærerprøvekandidater under 70 år i 1965 var nesten 50% høyere enn ti år tidligere. Antallet økte betydelig sterkere i den siste halvdel av tiårsperioden enn i periodens første halvdel.
- iii) Blant lærerprøvekandidatene under 70 år viste kvinnene en stigende relativ andel. I 1955, 1960 og 1965 var deres andeler henholdsvis 50.4%, 51.7% og 53.6%.
- iv) Bruttotilveksten, dvs. antall uteksaminerte, nye lærerprøvekandidater, var omlag 13.800 personer i hele tiårsperioden. Fordelingen på første og annen halvdel av perioden er henholdsvis 5.400 nye kandidater og 8.400 nye kandidater. Av denne tilveksten utgjorde de kvinnelige kandidatene henholdsvis 55.6% og 57.6%.
- v) I løpet av tiårsperioden var det etter beregningene omlag 4.500 personer som fylte 70 år eller som avgikk ved døden for sin 70-årsdag. Denne avgangen var noe større i de fem siste årene enn i de fem første. De absolutte tallene viser praktisk talt likevekt mellom mannlige og kvinnelige lærerprøvekandidater.
- vi) Lærerprøvekandidatene under 70 år utgjorde i 1965 vel 90% av hele utdanningsgruppen, som etter beregningene alt i alt omfattet omlag 30.750 personer. Prosenttallet er av samme størrelsesorden også for menn og kvinner hver for seg.
- vii) Også for tidspunktet mars 1962 har vi gjort et anslag over antall lærerprøvekandidater i alt under 70 år. På grunnlag av materiale fra en tidligere undersøkelse kan en nemlig for dette tidspunkt anslå hvor mange lærerprøvekandidater som innehadde undervisningsstilling i skoleslag der deres utdanning forutsetningsvis var relevant.

Ved å sammenholde anslagene får vi en stillingsfrekvens på 75% i mars 1962 når menn og kvinner i alle aldersgrupper mellom 20 og 70 år sees under ett. 85% av de mannlige lærerprøvekandidatene hadde slik undervisningsstilling mot 65% for de kvinnelige kandidatene.

Tar vi med bare de kandidater som faktisk underviste på dette tidspunktet, blir de tre prosenttallene henholdsvis 71.5%, 82.0% og 62.0%.

II. Lærerprøvekandidater i tjueårsperioden 1965-1985.

a) Avgang.

- i) Avgangen i perioden 1966-1985 bestemmes først og fremst av kandidatmengdens aldersstruktur i 1965. Etter en samlet avgang på 2.050 og 2.450 personer i de to foregående femårsperiodene har vi i alle regneeksemplene regnet med at henholdsvis 2.800, 3.000, 1.500 og 1.600 lærerprøvekandidater når 70-årsalderen eller dør for 70-årsdagen innenfor de fire femårsperiodene etter 1965. En må forøvrig regne med at denne avgangen vil bli stadig større igjen etter 1985.

¹⁾ Ved referanse til de utredninger eller publikasjoner som er nevnt i henvisningslisten på side 38, har vi benyttet vedkommende stikkord, skrevet med store bokstaver, eller vedkommende referansenummer, dvs. et tall i parentes (jfr. henvisningslisten).

b) En nedre skranke.

Selv om en ikke hadde tatt opp noen flere elever ved lærerskolene fra og med 1968, ville det synkende kandidattall som en da ville få fra og med 1972, likevel hele tiden ligge over 1965-nivået. Enda så langt fram som i 1985 ville det være hele 10% høyere.

c) To regneeksempler med forutsetninger om elevmengden i folkeskolen.

i) Hvis en ønsket en nettotilvekst til kandidatmengden mellom 1965 og 1985 som tilsvarte nettotilveksten til den elevmengde mellom 7-15 år som vi har regnet med i denne utredningen, ville det innebære rundt regnet 35% flere lærerprøvekandidater i løpet av tjueårsperioden.

ii) Hvis en ønsket å holde antall folkeskolerelev pr. lærerprøvekandidat konstant omlag på det nivå vi har anslått for 1970, ville kandidatmengden innen 1985 måtte øke med nesten 70% i forhold til 1965-nivået.

d) Seks regneeksempler med forutsetninger om opptak, kurslengder og elevmengde i lærerskolen.

i) Seks andre regneeksempler som er utført, ville gi enda større og til dels atskillig større nettotilvekst. Innen 1985 vil kandidatmengden øke med noe over 100% etter det laveste og nesten 150% etter det høyeste av disse eksemplene. Etter det høyeste regneeksempel ville en altså få bort imot 2.5 ganger så mange lærerprøvekandidater i alt under 70 år som i 1965.

ii) De seks regneeksemplene har den felles forutsetning at elevkapasiteten ved lærerskolene i hele perioden 1968-1983 er noe i underkant av 6.500 elever, dvs. omlag som elevtallet i skoleåret 1967-1968.

iii) De atskiller seg fra hverandre først og fremst gjennom ulike forutsetninger om lærerskolelinjenes kurslengde. På grunn av forutsetninger om felles elevkapasitet får de derved ulike tall for årlig opptak og uteksaminering.

Et såkalt "status quo"-eksempel er det høyeste. Opptaket er omlag 2.500 nye elever årlig. Linjestrukturen innebærer 4-årige og 2-årige kurslengder med et lite innslag av 3-årige. De 4-årige linjene får årlig omlag 1/4 av opptaket. Dette regneeksempel ligger altså forholdsvis nær opp til et utviklingsmønster som bibeholder status quo fra periodens begynnelse. Dette regneeksempel er mer detaljert oppstilt enn de andre sju, bl.a. har det både kjønns- og aldersfordeling.

Det laveste forutsetter at linjestrukturen endres slik at en i stedet for 4-årige og 2-årige får henholdsvis 5-årige og 3-årige kurslengder fra og med opptaksåret 1970 med 1/3 av det årlige opptak til de 5-årige linjene. Vi har antatt at 1/3 i tilfelle ville representere en øvre grense for disse linjenes relative andel.

Som en nedre grense har et alternativt regneeksempel null-andel for de 5-årige linjene (mens mellomliggende alternativer vil kunne anslås tilnærmet ved interpolering).

Ved å "utsette" omleggingen av linjestruktur og kurslengde på ulike måter, noe som kanskje ville kunne betegnes som mer realistisk, kunne en få en rekke andre utviklingsmønstre. Tre "kombinasjonseksempler" med endring av linjestrukturen først fra 1975 og i ett tilfelle ny endring igjen også i 1980 er stilt opp.

iv) Et tabellsammendrag er gitt i Tabell 1.

Dette begrensede antall regneeksempler tar ikke sikte på noe mer enn en illustrasjon av noen størrelsesforhold under visse, forholdsvis vilkårlig valgte forutsetninger. Bare noen få av de kvantitative størrelser som myndighetenes målsetting kan ta sikte på å fastlegge eller påvirke eller ha en formening om utviklingen av, er trukket inn i beregningene her¹⁾.

1) Om en nærmere belysning av tre av disse regneeksemplene og av noen andre, alternative regneeksempler, jfr. forordet og MELDING NR. 4/1968.

Tabell 1. 1965-1985: Lærerprøvekandidater under 70 år.
Fem regneeksempler¹⁾.

A.1. Lærerprøvekandidater i alt. Absolutte tall.

År	Regneeksempel					Nedre skranke
	I	III	VI	VII	VIII	
1965	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000
1985	69.000	62.500	57.200	47.400	37.800	30.900

A.2. Uteksaminerte lærerprøvekandidater

År		I alt	Pr. år	I alt	Pr. år	I alt	Pr. år
1966-	I alt	50.100	43.400	38.100	28.300	18.700	11.500
1985	Pr. år	2.505	2.170	1.905	1.415	935	575

B. Lærerprøvekandidater i alt. Relative tall.

År	1965 = 100						Regneeksempel I = 100					
	Regneeksempel					Nedre skranke	Regneeksempel					Nedre skranke
	I	III	VI	VII	VIII		I	III	VI	VII	VIII	
1965	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1985	246	223	204	169	135	110	100	91	83	69	55	45

C. Antall folkeskoleelever pr. lærerprøvekandidat.

År	Aldersgruppen 7-13 år (sju første klassetrinn)						Aldersgruppen 7-15 år (ni klassetrinn)					
	Regneeksempel					Nedre skranke	Regneeksempel					Nedre skranke
	I	III	VI	VII	VIII		I	III	VI	VII	VIII	
1965	21.8	21.8	21.8	21.8	21.8	21.8	24.7	24.7	24.7	24.7	24.7	24.7
1985	10.9	12.0	13.1	15.8	19.9	24.3	13.7	15.2	16.6	20.0	25.1	30.7

¹⁾ Bare fem av regneeksemplene er tatt med i denne tabellen. De tre utelatte eksemplene, nr. II, IV og V, er "kombinasjonseksempler" med forutsetninger delvis fra eksempel I, delvis III og delvis VI. De åtte regneeksemplene er nummerert etter synkende kandidattall i 1985. Jfr. ellers de senere Tabellene 25, 26 og 27.

B. LÆRERPRØVEKANDIDATER I TIÅRSPERIODEN 1955-1965.

I. Lærerprøvekandidater i alt.

i) En kan gå ut fra at det ved årsskiftet mellom 1965 og 1966 var nærmere 31.000 personer med norsk lærerprøve som utdanning.

Dette anslaget bygger på nøyaktige oppgaver i personlistene i lærerskolenes eksamensprotokoller for årene fra og med 1905 til og med 1965.¹⁾ Et vurderings-element måtte likevel selvsagt trekkes inn når tallet skulle framregnes. Det ble forutsatt at de 36.000 menn og kvinner som avla lærerprøven disse årene, siden har levd under samme dødsrisiko som menn og kvinner i de tilsvarende aldersgrupper i den samlede norske befolkning. Statistisk Sentralbyrås offisielle tall over dødeligheten ble benyttet under framregningen.²⁾

ii) Tallet på gjenlevende lærerprøvekandidater som ved utgangen av året 1965 var under 70 år, er beregnet til omlag 28.000. 6.200 av de 36.000 uteksaminerte kandidatene fylte eller ville ha fylt 70 år innen dette tidspunktet. 29.800 personer er således den øvre skranke for 1965-anslaget for denne gruppen, og dødsrisikoen svarer da egentlig bare for den ytterligere reduksjonen på 1.800 personer.

Under 70 år var det omlag 13.000 menn og 15 000 kvinner. Absolutte tall og prosenttall er gjengitt i Tabell 2.

Tabell 2. 1965: Personer med lærerprøve ved utgangen av året. Under og over 70 år. Menn og kvinner. (Beregnete tall).

Alder	A. Absolutte tall			B. Prosenttall					
	T	M	K	T	M	K	T	M	K
I alt	30757	14187	16570	100.0	100.0	100.0	100.0	46.1	53.9
Under 70	28004	12982	15022	91.0	91.5	90.7	100.0	46.4	53.6
Over 70	2753	1205	1548	9.0	8.5	9.3	100.0	43.8	56.2

iii) Også for årene 1960 og 1955 skulle framregningen gi et ganske godt anslag for antall lærerprøvekandidater under 70 år.

Alt i alt viser utviklingen en ren nettotilvekst i tiårsperioden 1956-1965 på omlag 9.300 lærerprøvekandidater fra omlag 18.700 personer ved begynnelsen til omlag 28.000 personer ved slutten av tiåret. Det er en stigning på nesten 50%. Bort imot 2/3 av denne stigningen skjedde i de siste fem årene, slik det vil gå fram av Tabell 3.

Tabell 3. 1955-1965: Personer under 70 år med lærerprøve ved utgangen av året. Menn og kvinner. (Beregnete tall).

	1955			1960			1965		
	T	M	K	T	M	K	T	M	K
Absolutte tall	18717	9288	9429	22074	10661	11413	28004	12982	15022
1955 = 100	100	100	100	118	115	121	150	140	159

1) MELDING NR. 2/1968.

2) Jfr. Statistisk vedlegg (innledningen og Tabell 1).

iv) Blant lærerprøvekandidatene under 70 år var det i 1955 nokså nøyaktig like mange kvinner som menn. Kvinnenes andel nærmet seg 52% i løpet av 1960 og nådde bort imot 54% i løpet av 1965.

Tabell 4. 1955-1965: Prosentfordeling av personer under 70 år med lærerprøve ved utgangen av året i Menn og Kvinner. (Beregnete tall).

1955			1960			1965		
T	M	K	T	M	K	T	M	K
100	49.6	50.4	100	48.3	51.7	100	46.4	53.6

v) Mellom 1955 og 1965 var det en samlet avgang på 4.475 personer. Avgangen var noe større i den siste femårsperioden enn i den første med en overvekt på omlag 400.

I aldersgruppen 65-69 år var det ved utgangen av 1955 og 1960 henholdsvis 1.496 og 1.860 personer. I denne sammenheng behøver en ikke gjøre noen forutsetninger om dødeligheten blant disse personene. Aldersgruppen omfatter jo nøyaktig det antall personer som i den etterfølgende femårsperiode passerte eller ville ha passert den konvensjonelt valgte aldersgrense på 70 år. Denne avgangen utgjorde 3/4 av den samlede avgang i løpet av hele tiårsperioden.

Resten av avgangen er da lik antall beregnede dødsfall i aldersgruppene under 65 år.

Den samlede avgang og dens komponenter er stilt sammen i Tabell 5 nedenfor. I de to femårsperiodene 1956-1960 og 1961-1966 var årsgjennomsnittet for den samlede avgang henholdsvis 407 og 488 personer. Den samlede avgang viste praktisk talt likevekt mellom menn og kvinner.

Tabell 5. 1956-1965: Avgang blant personer under 70 år med lærerprøve ved utgangen av 1955. Menn og kvinner. (Beregnete tall).

A. Absolutte tall.

		1956-1960	1961-1965
Samlet avgang	I alt	2034	2441
	Menn	1019	1224
	Kvinner	1015	1217
Avgang fra (dvs. hele) aldersgruppen 65-69 år	I alt	1496	1860
	Menn	688	847
	Kvinner	808	1013
Avgang fra (dvs. antall dødsfall i) aldersgruppene 20-64 år	I alt	538	581
	Menn	331	377
	Kvinner	207	204

B. Årlig gjennomsnitt.

Samlet avgang	I alt	407	488
---------------	-------	-----	-----

vi) Bruttotilveksten i de to femårsperiodene var henholdsvis omlag 5.400 og 8.400 nye lærerprøvekandidater. Det årlige gjennomsnitt i de to femårene var da henholdsvis omlag 1.080 og 1.680 personer. Kvinnene utgjør en stigende andel av eksamenskullene, henholdsvis med bort imot 56% og 58%. Deres andel i brutto- tilveksten er også noe større enn i den samlede masse av lærerprøvekandidater. Noen flere detaljer er gitt i Tabell 6 nedenfor¹⁾.

Tabell 6. 1956-1965: Bruttotilvekst i form av eksamenskull ved lærerprøven. Menn og kvinner.

Eksa- mens- årene	Uteksaminerte								
	A. Absolutte tall						B. Prosenttall		
	i perioden			periodens gjennomsnitt					
	T	M	K	T	M	K	T	M	K
1956-60	5394	2395	2999	1079	479	600	100	44.4	55.6
1961-65	8381	3552	4829	1676	710	966	100	42.4	57.6

vii) Antall personer mellom 60 og 69 år spiller kvantitativt omlag samme relative rolle i alle de 3 årene 1955, 1960 og 1965. Antall personer mellom 40 og 59 år blir derimot relativt færre og færre fra femår til femår, mens det motsatte er tilfelle for antall personer mellom 20 og 39 år. I 1965 besto ellers den sistnevnte aldersgruppen bare av personer som hadde avlagt lærerprøven i årene etter den annen verdenskrig.

Tabell 7. 1955-1965: Prosentfordeling av personer under 70 år med lærerprøve ved utgangen av året. Menn og kvinner. Aldersgrupper. (Berregnede tall).

Alder	1955			1960			1965		
	T	M	K	T	M	K	T	M	K
Under 70	100	49.6	50.4	100	48.3	51.7	100	46.4	53.6
Under 70	100	100	100	100	100	100	100	100	100
20-39	38.3	36.6	39.9	49.4	45.8	52.7	58.8	53.1	63.7
40-59	42.8	45.7	39.9	30.8	35.1	26.8	22.8	27.6	18.6
60-69	18.9	17.7	20.2	19.8	19.1	20.5	18.4	19.3	17.7

viii) Ser en på de kvinnelige lærerprøvekandidatenes andel i de enkelte, fem-årige aldersgruppene, finner en at kvinnene var i mindretall på alle de tre tidspunktene 1955, 1960 og 1965 i fem etterfølgende aldersgrupper, nemlig i hver enkelt aldersgruppe mellom henholdsvis 30-54 år, 35-59 år og 40-64 år. Disse aldersgruppene relative andel av hele kandidatmassen sank imidlertid fra 48% ved begynnelsen av ti-året til 42% midtvegs og helt ned i 33% ved ti-årets slutt i 1965. De øvrige aldersgruppene økte altså sin relative andel fra noe over halvparten til omlag to tredjedeler av kandidatmassen. I hver enkelt av disse aldersgruppene var kvinnene i flertall, og da til dels betydelig flertall. Dette flertallet har etterhvert altså konsentrert seg i større og større grad i de yngste aldersgruppene.

Også i alle aldersgruppene sett under ett er det som tidligere nevnt flest kvinner. For de tre årene viser Tabell V i Statistisk vedlegg forholdsvis detaljert hvilke aldersgrupper lærerprøvekandidatene da befant seg i og hvor mange kvinner og menn det var blant dem.

¹⁾ Bruttotilveksten er ellers nærmere framstilt i MELDING NR. 2/1968.

II. Lærerprøvekandidater i undervisningsstilling.

i) Utredningsavdelingen har tidligere foretatt en tellingsundersøkelse for mars 1962 innenfor visse skoleslag. Det var da omlag 16.800 personer med lærerprøven som hovedutdanning i undervisningsstilling i folkeskole, framhaldsskole, folkehøgskole, realskole eller gymnas. Omlag 650 av disse lærerprøvekandidatene eller nærmere 4% hadde for tiden permisjon fra sin stilling, 275 menn og 375 kvinner.

Tabell 8. Mars 1962: Lærerprøvekandidater¹⁾ i undervisningsstilling. Skoleslag²⁾. Menn og kvinner.

	I alt	Barne- skolen	Fram- halds- skolen	Ung- doms- skolen	Real- sk. + gymnas	Han- dels- gymnas	Folke- høg- skolen
A. Absolutte tall.							
I alt	16.804	13.820	1.270	600	877	-	237
Menn	9.096	6.845	980	424	635	-	212
Kvinner	7.708	6.975	290	176	242	-	25
B. Prosenttall.							
I alt	100	82.2	7.6	3.6	5.2	-	1.4
Menn	100	75.2	10.8	4.7	7.0	-	2.3
Kvinner	100	90.5	3.8	2.3	3.1	-	0.3

1) Personer med lærerprøven som hovedutdanning.

2) Av de skoleslag som er nevnt i "Lov av 16. juni 1961 om utdanningskrav for lærer i skulen" var "spesialskoler" og "yrkesskoler" ikke med i vedkommende tellingsundersøkelse.

Når en også regner med de personer som hadde en annen utdanning som hovedutdanning ved siden av lærerprøven, var det alt i alt omlag 17.000 lærerprøvekandidater som hadde sin undervisningsstilling i disse skoleslagene.

ii) For sammenlikningsformål har en da beregnet antall lærerprøvekandidater i alt også for tidspunktet mars 1962. For hver enkelt aldersgruppe og for menn og kvinner særskilt viser Tabell 9 forholdet mellom antall lærerprøvekandidater i undervisningsstilling og tallet på kandidater i alt.

Tabell 9. Lærerprøvekandidater i alt og i undervisningsstilling¹⁾ på menn og kvinner. Aldersgrupper²⁾. (Beregnet tall).

Alder	Lærerprøvekandidater						B. i prosent av A.		
	A. i alt			B. i undervisn.stil.			T	M	K
	T	M	K	T	M	K			
I alt	25.009	11.983	13.026	17.000	9.300	7.700	68.0	77.6	59.1
Under 70	22.678	10.904	11.774	16.861	9.207	7.654	74.3	84.4	65.0
20-24	1.281	342	939	1.048	279	769	81.8	81.6	81.9
25-29	3.602	1.471	2.131	2.957	1.302	1.655	82.1	88.5	77.7
30-34	3.511	1.610	1.901	2.472	1.395	1.077	70.4	86.6	56.7
35-39	3.033	1.613	1.420	2.241	1.395	846	73.9	86.5	59.6
40-44	1.959	1.085	874	1.499	884	615	76.5	81.5	70.4
45-49	1.059	627	432	857	511	346	80.9	81.5	80.1
50-54	958	581	377	818	511	307	85.4	88.0	81.4
55-59	2.299	1.224	1.075	1.878	1.070	808	81.7	87.4	75.2
60-64	2.932	1.436	1.496	2.264	1.302	962	77.2	90.7	64.3
65-69	2.044	915	1.129	827	558	269	40.5	61.0	23.8
Over 70	2.331	1.079	1.252	139	93	46	6.0	8.6	3.7
70-74	1.431	653	778
75-79	783	365	418
80 og over	117	61	56

- 1) Antall lærerprøvekandidater i undervisningsstilling i folkeskolen, framholdsskolen, folkehøgskolen, realskolen og gymnasiet.
- 2) Kandidater i undervisningsstilling er fordelt på kjønn og på aldersgrupper i samme forhold som de 16.804 personene som omfattes av Tabell 8 og som en kjenner denne fordelingen for.

iii) Alt i alt var det 74.3% av alle kandidater under 70 år som innehadde undervisningsstilling i de nevnte skoleslagene. Ser vi bort fra dem som hadde permisjon fra sin stilling akkurat på dette tidspunktet, kan prosenttallet for dem som underviste anslås til 71.5%.

De tilsvarende tallene for mannlige lærerprøvekandidater er henholdsvis 84.4% og 82.0%. For de kvinnelige kandidatene er tallene da atskillig lavere, 65.0% og 62.0%.

I den laveste aldersklassen var stillingsfrekvensen bort imot 82% for begge kjønn. Kvinnenes stillingsfrekvens synker deretter til 78% for dem som er mellom 25 og 29 år og ytterligere til bare 57% for dem som er mellom 30 og 34 år. Den ligger litt under 60% også i den neste aldersgruppen 35-39 år, men stiger deretter sterkere til 70% og 80% i de to aldersgruppene mellom 40 og 49 år. Fra et nivå på vel 80% i aldersgruppen 50-54 synker prosenttallet raskere og raskere via 75% og 64% til bare 24% i aldersgruppen 65-69 år.

Stillingsfrekvensen for de mannlige lærerprøvekandidatene ligger klart høyere enn kvinnes i alle aldersgruppene bortsett fra to, nemlig den laveste gruppen og gruppen 45-49 år, der nivået er noenlunde det samme. Også mennenes stillingsfrekvens viser imidlertid tydelige svingninger gjennom aldersgruppene, men de er ikke helt parallelle med kvinnes, og utslagene er dessuten atskillig mer moderate.

For kvinnes vedkommende må det åpenbart være familieforpliktelser, først og fremst overfor egne barn i småbarns- og skolealder, som forårsaker det forholdsvis store fravær fra læreryrket i de lavere aldersklassene, spesielt mellom 30 og 39 år. Det foreligger ikke aldersfordeling for de personer som hadde permisjon fra sine stillinger, men det er vel rimelig å anta at også de fleste av de 375 permitterte kvinnelige kandidatene hører hjemme i disse spesielle aldersgruppene. Fra og med 55-årsalderen er det en tydelig stigende fraværprosent med stigende alder.

For mennenes vedkommende vil det kanskje i større grad være etterutdanning og videreutdanning som kan forklare t.eks. det fall som stillingsfrekvensen viser for de to aldersgruppene mellom 40 og 49 år.

I og for seg gir Tabell 9 selvsagt bare et situasjonsbilde for det spesielle tidspunktet mars 1962. Selv om tabellen antakelig viser visse mer strukturelle forskjeller mellom aldersgruppene, vil atferdsmönstret kunne endre seg og gi andre prosentserier for senere tidspunkter med større eller mindre styrke i utslagene.

C. LÆRERPRØVEKANDIDATER I TJUEÅRSPERIODEN 1965-1985.
~~ÅRSPREGNEEKSEMPLER.~~

Foran er det beregnet bl.a. hvor mange norske lærerprøvekandidater under 70 år det var ved utløpet av årene 1955, 1960 og 1965. For de framtidige årene 1970, 1975, 1980 og 1985 er det nedenfor stilt opp noen tilsvarende, alternative regneeksempler for den kvantitative utvikling av denne utdanningsgruppen.

I. Noen generelle forutsetninger for regneeksemplene.

a) Dødelighet.

Som grunnlag for disse regneeksemplene har en fortsatt gjort den forutsetning at dødeligheten for denne spesielle utdanningsgruppen ikke vil være vesentlig annerledes enn for menn og kvinner i de tilsvarende aldersgrupper i den norske befolkning som helhet. Videre har en forutsatt at både for menn og kvinner vil dødeligheten i de enkelte aldersgrupper holde seg på samme nivå som for årene 1961-1964¹⁾.

Det er altså ikke gjort noe forsøk på å korrigere for eventuelle endringer i dødeligheten som måtte kunne forventes i tjueårsperioden framover. Eventuelle framtidige endringer måtte forøvrig være av ganske stor størrelsesorden for å få noen vesentlig praktisk betydning for regneresultatene. I hele tjueårsperioden, særlig i de to første femårsavsnittene, er nemlig aldersgruppen 65-69 år den dominerende avgangsfaktor. Så lenge regneeksemplene er begrenset til antall personer under 70 år ved utgangen av femårsperiodene, vil jo denne aldersgruppen i sin helhet måtte regnes som en avgangskomponent i løpet av en femårsperiode. Dødelighetsforutsetningen får således praktisk betydning bare for beregningen for aldersgruppene under 65 år.

b) Søking til lærerskolene og studiegjennomføringen der.

i) Når det gjelder tilveksten, forutsetter vi generelt at det i årene framover til 1983 minst vil være et tilstrekkelig antall kompetente søkere i forhold til den årlige opptakskapasitet eller til de spesielle opptakstall som mer eller mindre vilkårlig er lagt til grunn for regneeksemplene.

ii) Vi forutsetter også at alle som blir opptatt på og begynner ved de ulike linjer ved lærerskolene, avlegger lærerprøven etter å ha brukt den normerte tid på å gjennomføre skolegangen. Vi regner altså med at det i likhet med de nåværende forhold praktisk talt ikke vil være noe studiefrafall av betydning.

c) Eksamenskullenes kjønns- og aldersfordeling.

i) I det første regneeksemplet er det foretatt fordeling etter kjønn. Av det antall personer som vil avlegge lærerprøven i tjueårsperioden 1966-1985, har vi forutsatt at godt og vel halvparten vil være kvinner. Kvinnenes andel av de uteksaminerte årskullene er satt til 60%.

Det er omlag det samme som de faktiske andeler i årene 1963, 1964 og 1965. De var da henholdsvis 58.9, 58.2 og 60.8%²⁾. For hele elevmassen ved lærerskolene var kvinnenes andel 57.6% i oktober 1966³⁾.

1) Jfr. Tabell I i statistisk vedlegg.

2) Jfr. MELDING NR. 2/1968.

3) På grunnlag av tall fra Statistisk Sentralbyrå.

ii) I det samme regneeksemplet er de framtidige mannlige og kvinnelige eksamenskull også fordelt på femårige aldersgrupper. De er fordelt med samme innbyrdes forhold mellom aldersgruppene som i eksamenskullet for 1964¹⁾.

II. 1966-1985: Gjenlevende fra utdanningsgruppen lærerprøvekandidater under 70 år ved utgangen av 1965.

i) Som en felles, fast komponent i regneeksemplene for årene 1970, 1975, 1980 og 1985 inngår beregnede tallserier for antall gjenlevende mannlige og kvinnelige lærerprøvekandidater fra de ulike aldersgrupper under 70 år i den utgangsmasse en hadde pr. 31. desember 1965. Disse tallseriene over gjenlevende lærerprøvekandidater er gjengitt nedenfor i Tabell 10.

Tabell 10. Lærerprøvekandidater ved utgangen av 1965 og gjenlevende blant dem ved utgangen av 1970, 1975, 1980 og 1985.
Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper. (Beregnete tall).

	År	I alt	Aldersgrupper									
			20- 24	25- 29	30- 34	35- 39	40- 44	45- 49	50- 54	55- 59	60- 64	65- 69
I alt	1965	28004	3269	5640	3896	3657	2617	1589	1046	1131	2882	2277
	1970	25170		3259	5616	3872	3624	2580	1554	1006	1061	2598
	1975	22156			3247	5583	3837	3575	2522	1496	942	954
	1980	20725				3229	5534	3786	3498	2429	1404	845
	1985	19289					3203	5462	3706	3374	2280	1264
Menn	1965	12982	974	2348	1789	1774	1445	873	631	642	1460	1046
	1970	11569		968	2333	1774	1753	1420	849	601	592	1279
	1975	10014			962	2314	1753	1723	1380	809	554	519
	1980	9185				954	2287	1723	1675	1315	746	485
	1985	8329					943	2248	1675	1596	1213	654
Kvinner	1965	15022	2295	3292	2107	1883	1172	716	415	489	1422	1231
	1970	13601		2291	3283	2098	1871	1160	705	405	469	1319
	1975	12142			2285	3269	2084	1852	1142	687	388	435
	1980	11540				2275	3247	2063	1823	1114	658	360
	1985	10960					2260	3214	2031	1778	1067	610

ii) Av tabellen vil en uten videre se at aldersgruppen 65-69 år vil føre til en avgang på henholdsvis 2277, 2598, 954 og 845 personer i de fire femårsperiodene mellom 1965 og 1985, eller tilsammen 6674 personer i hele tjueårsperioden.

Avgangen fra de lavere aldersgruppene er mindre enn en tredjedel av dette tallet med i alt noe over 2000 beregnede dødsfall. Den er også mye jevnere fordelt over femårsperiodene. Ved subtraksjon finner en også denne avgangen fra Tabell 10.

1) Jfr. MELDING NR. 2/1968.

Vi har tidligere sett at den gjennomsnittlige årlige avgang alt i alt i de to foregående femårsperiodene mellom 1955 og 1965 var henholdsvis 407 og 488 personer. I de to neste femårene öker denne årlige avgangen fra utgangsmassen pr. 31. desember 1965 ytterligere til 567 og 603 personer. Deretter blir det imidlertid en markert mindre årlig avgang på omlag 285 personer i begge de to siste femårene fra 1975 til 1985.

Tabell 11 viser med noen flere detaljer den skisserte avgangen i tjueårsperioden 1966-1985.

iii) Det kan være verd å peke på at etter 1985 vil denne årlige gjennomsnittsgangnen igjen bli stadig større og større gjennom de fem etterfølgende femårsperioder. For alle de 25 årene etter 1985 under ett vil årsgjennomsnittet bli omlag 650 personer.

Tabell 11. 1966-1985: Avgang blant lærerprövekandidatene ved utgangen av 1965. Menn og kvinner under 70 år. (Beregnete tall).

Å r	A. Absolutte tall									B. Årlig gjennomsnitt
	Samlet avgang			Avgang fra aldersgruppen 65-69 år (dvs. hele gruppen)			Avgang fra (dvs. antall dødsfall i) aldersgruppen 20-64 år			Samlet avgang
	T	M	K	T	M	K	T	M	K	T
1966-85	8715	4653	4062	6674	3329	3345	2041	1324	717	436
1966-70	2834	1413	1421	2277	1046	1231	557	367	190	567
1971-75	3014	1555	1459	2598	1279	1319	416	276	140	603
1976-80	1431	829	602	954	519	435	477	310	167	286
1981-85	1436	856	580	845	485	360	591	371	220	287

Note: Avgangen er basert på tallene i Tabell 10.

III. 1970-1985: En nedre skranke for regneeksemplene.

Som et utgangspunkt og sammenlikningsgrunnlag for regneeksemplene kunne en angi en nedre skranke for dem ved å gjøre den rent hypotetiske forutsetning at det i opptaksårene 1968-1983 overhodet ikke skulle opptas noen nye elever ved lærerskolene. De elever som ble opptatt i første klasse på den fireårige linjen hösten 1967, ville da i 1971 utgjöre det siste eksamenskull. I årene 1966-1971 ville det bli uteksaminert omlag 11.500 lærerprövekandidater. Allerede i löpet av disse seks årene ville altså dette absolutte minimumstallet for uteksaminerte kandidater mer enn oppveie den samlede avgang som er beregnet foran for hele tjueårsperioden 1966-1985. I hele perioden ville altså antall lærerprövekandidater holde seg godt i overkant av 1965-nivået.

Tabell 12. 1970-1985: Nedre skranke for antall lærerprøvekandidater under 70 år.

A. Uteksaminerte nye kandidater (minimumstall) i løpet av		B. Samlet avgang i løpet av ¹⁾		C. Lærerprøvekandidater ved utgangen av		D. Nettotilvekst i løpet av	
periode	antall	periode	antall	år	antall	periode	antall
1966-85	11500	1966-85	8600	1965	28000	1966-85	+ 2900
1966-70	10900	1966-70	2800	1970	36100	1966-70	+ 8100
1971-75	600	1971-75	3000	1975	33700	1971-75	- 2400
1976-80	-	1976-80	1400	1980	32300	1976-80	- 1400
1981-85	-	1981-85	1400	1985	30900	1981-85	- 1400

1) Antallet for femårsperiodene avrundet til nærmeste antall hundre personer.

IV. Regneeksempel 1966-1985: Et "status quo"-alternativ med uendret årlig opptaksnivå og linjefordeling.

I dette avsnitt presenteres et regneeksempel som kanskje kunne kalles et slags "status quo"-alternativ i forhold til de seneste årene. Vi har antatt at det ville være av interesse å få belyst den utvikling som en kunne regne med å få dersom det årlige opptaket ved lærerskolene i perioden 1968-1983 ble låst fast på samme nivå som 1967-opptaket og dersom en samtidig beholdt den nåværende linjestructur med noenlunde samme relative fordeling av opptaket på linjer og samme kurslengde på de forskjellige linjene. Det er en forutsetning som i og for seg skulle ligge godt innenfor de reelle mulighetenes rammes for så vidt som lærerskolesektoren allerede er bygget ut til en slik opptaks- og elevkapasitet.

"Status quo"-alternativet forutsetter da omlag 2.500 nye lærerskoleelever hvert år med stabilisering på et samlet elevtall på omlag 6.350:

$$6.350 \text{ elever} = (575 \text{ elever} \cdot 4 \text{ klassetrinn}) + (1.725 \cdot 2 \text{ klassetrinn}) + (200 \text{ elever} \cdot 3 \text{ klassetrinn})^1).$$

a) "Status quo"-alternativet 1966-1985: Nye lærerprøvekandidater og gjenlevende fra denne gruppen i samme periode.

i) Tabell 13 viser de beregnede eksamenskull for perioden 1966-1970. For de resterende eksamensårene følger det av forutsetningene at eksamenskullene er på omlag 2.500 personer. I hvert av årene fra og med 1968 utgjør kvinnene forutsetningsvis 60% av kullet.

ii) Med de ovennevnte eksamenskull ville bruttotilveksten alt i alt i den framtidige tjueårsperioden bli omlag 50.000 nye lærerprøvekandidater. I de 61 årene fra og med 1905 til og med 1965 ble det til sammenlikning uteksaminert alt i alt omlag 36.000 nye kandidater. Den gjennomsnittlige størrelse på de årlige eksamenskullene var da i underkant av 600 personer, altså mindre enn fjerdeparten av 1967-nivået.

¹⁾ De 4-årige linjene ville således få nesten 1/4 (23%) av det årlige opptaket og også (bortsett fra noen overgangsår) av den årlige uteksaminering.

I hele perioden 1940-1964 utgjorde den 4-årige linjens uteksaminerte kandidater 28% av de samlede eksamenskull. Siden 1951 har denne linjen bare ett år, i 1955, nådd opp i mer enn 1/3 av kullet. Linjens andel har stort sett vekslet mellom 30% og 20%. (Jfr. MELDING NR. 2/1968, t.eks. s. 10f og s. 27).

Av elevtallet i regneeksemplet ville de 4-årige linjene få en noe større andel, 36%.

Tabell 13. "Status quo"-alternativet 1966-1985:
Uteksaminerte lærerprøvekandidater.
Menn og kvinner.

Ukumulerte tall				Kumulerte tall			
Periode	T	M	K	Periode	T	M	K
1966-85	50100	20120	29980				
1966-70	12600	5120	7480	1966-70	12600	5120	7480
1971-75	12500	5000	7500	1966-75	25100	10120	14980
1976-80	12500	5000	7500	1966-80	37600	15120	22480
1981-85	12500	5000	7500	1966-85	50100	20120	29980

iii) Under forutsetning av at de uteksaminerte lærerprøvekandidatene i perioden 1966-1985 har samme relative alderssammensetning i eksamensåret som eksamenskullet for 1964, har en for årene 1970, 1975, 1980 og 1985 beregnet antall gjenlevende mannlige og kvinnelige kandidater i de ulike aldersgruppene.

Tabell 14 gjengir tallene, som er presentert på samme måte som i den tilsvarende Tabell 10.

iv) Ingen av de uteksaminerte kandidatene vil ha nådd 70-årsalderen innen utgangen av 1985.

Avgangen i form av dødsfall i tjuårsperioden er forholdsvis ubetydelig. Den vil kunne utledes av Tabellene 13 og 14, og er vist i Tabell 15 sammen med den netto-tilvekst disse kullene representerer.

Tabell 14. "Status quo"-alternativet: Gjenlevende lærerprøvekandidater ved utgangen av 1970, 1975, 1980 og 1985 fra lærerskolenes eksamenskull i årene 1966-1985. Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper.

	År	I alt	Aldersgrupper									
			20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69
I alt	1970	12600	4620	6410	840	355	250	125				
	1975	25047	4600	10957	7208	1184	602	372	124			
	1980	37412	4600	10936	11738	7514	1422	719	364	119		
	1985	49660	4600	10936	11717	12019	7696	1526	703	351	112	
Menn	1970	5120	1330	2818	616	205	101	50				
	1975	10086	1300	4072	3400	811	303	150	50			
	1980	15003	1300	4042	4646	3572	901	348	146	48		
	1985	19851	1300	4042	4616	4807	3630	935	338	139	44	
Kvinner	1970	7480	3290	3592	224	150	149	75				
	1975	14961	3300	6885	3808	373	299	222	74			
	1980	22409	3300	6894	7092	3942	521	371	218	71		
	1985	29809	3300	6894	7101	7212	4066	591	365	212	68	

Tabell 15. "Status quo"-alternativet 1966-1985: Avgang, gjenlevende lærerprøvekandidater og nettotilvekst i forbindelse med lærerprøvekandidater uteksaminert i perioden. Menn og kvinner

A. Samlet avgang (dvs. antall dødsfall) blant uteksaminerte kandidater					B. Gjenlevende lærerprøvekandidater				C. Nettotilvekst			
Periode	Absolutte tall			Årlig gj.sn.	År	T	M	K	Periode	T	M	K
	T	M	K	T								
1966-85	440	269	171	22	1965	.	.	.	1966-85	49660	19851	29809
1966-70	-	-	-	-	1970	12600	5120	7480	1966-70	12600	5120	7480
1971-75	53	34	19	11	1975	25047	10086	14961	1971-75	12447	4966	7481
1976-80	135	83	52	27	1980	37412	15003	22409	1976-80	12365	4917	7448
1981-85	252	152	100	50	1985	49660	19851	29809	1981-85	12248	4848	7400

b) "Status quo"-alternativet 1966-1985: Samlet antall lærerprøvekandidater under 70 år.

Ved å sammenstille Tabellene 10 og 14 får en "status quo"-alternativets tall for antall lærerprøvekandidater i alt med fordeling på menn og kvinner og på aldersgrupper¹⁾.

Et konsentrat er gjengitt i Tabellene 16 og 17.

i) Alt i alt ville dette alternativet gi en ren nettotilvekst i tjueårsperioden 1966-1985 på nærmere 41.000 lærerprøvekandidater fra omlag 28.000 personer ved begynnelsen til nærmere 69.000 personer ved slutten av perioden. Denne nettotilveksten fordeler seg nokså jevnt på de fire femårsperiodene med noe under 10.000 personer de to første og godt og vel over 10.000 personer de to siste femårene. Utdanningsgruppen som helhet ville være noe mer enn fordoblet i løpet av 15 år. Ved slutten av tjueårsperioden ville den være to og en halv gang så stor som ved begynnelsen av perioden.

ii) Først og fremst som følge av forutsetningen om at kvinnene vil utgjøre 60% av de framtidige eksamenskullene, ville deres andel gradvis nærme seg denne grensen også innenfor utdanningsgruppen som helhet. Fra omlag 50% i 1955 og 54% i 1965 ville andelen innen utløpet av 1985 ha passert 59%.

1) Se Tabell VI i Statistisk vedlegg.

Tabell 16. "Status quo"-alternativet 1965-1985: Lærerprøve-kandidater under 70 år i alt. Menn og kvinner.

A. Absolutte tall.

Periode	Avgang fra 1965-bestand ¹⁾	Netto-tilvekst fra 1966-85-kullene ²⁾	Samlet netto-tilvekst	År	Lærerprøvekandidater i alt		
	T	T	T		T	M	K
1966-85	8715	49660	40945	1965	28004	12982	15022
1966-70	2834	12600	9766	1970	37770	16689	21081
1971-75	3014	12447	9433	1975	47203	20100	27103
1976-80	1431	12365	10934	1980	58137	24188	33949
1981-85	1436	12248	10812	1985	68944	28180	40769

1) Fra Tabell 11.

2) Fra Tabell 15.

B. Relative tall.

År	1965 = 100			T = 100		
	T	M	K	T	M	K
1965	100	100	100	100	46.4	53.6
1970	135	129	140	100	44.2	55.8
1975	169	155	180	100	42.6	57.4
1980	208	186	226	100	41.6	58.4
1985	246	217	271	100	40.9	59.1

iii) Som Tabell 17 viser, ville den relative betydning av aldersgruppen mellom 60 og 69 år gå sterkt nedover, bortsett fra et lite oppsving det siste femåret. I det foregående tiåret hadde dette prosenttallet holdt seg forholdsvis konstant. I tiåret før og i tjueårsperioden etter 1965 viser aldersgruppen mellom 40 og 59 år stikk motsatte utviklingstendenser. Fra 1965 og utover ville det bli stadig relativt flere og flere personer i denne aldersgruppen.

For aldersgruppen mellom 20 og 39 år ville den stigende utviklingstendens fra før 1965 fortsette helt fram til 1975, da prosenttallet begynner å gå nedover igjen.

Alle personer i 1985 mellom 20 og 59 år ville forøvrig ha avlagt lærerprøven i 1946 eller senere. Bare personer på 60 år og mer ville være fra eksamenskull som avla prøven under eller før den annen verdenskrig.

Tabell 17. "Status quo"-alternativet: Prosentfordeling av lærerprøvekandidater i alt i perioden 1965-1985. Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper.

År	I alt			Menn			Kvinner				
	Under 70 år	20-39 år	40-59 år	60-69 år	Under 70 år	20-39 år	40-59 år	60-69 år	Under 70 år	20-39 år	40-59 år

1. Personer under 70 år = 100

1965	100	58.8	22.8	18.4	100	53.1	27.6	19.3	100	63.7	18.6	17.7
1970	100	66.1	24.2	9.7	100	60.3	28.6	11.1	100	70.8	20.7	8.5
1975	100	69.4	26.6	4.0	100	64.0	30.6	5.4	100	73.5	23.5	3.0
1980	100	65.4	30.7	3.9	100	60.0	34.9	5.1	100	69.2	27.8	3.0
1985	100	57.0	37.7	5.3	100	52.4	40.8	6.8	100	60.1	35.6	4.3

iv) Ser en på de femårige aldersgruppene¹⁾, finner en alt i alt en vesentlig endring i den relative aldersstruktur fra 1965 til 1985.

I 1965 stiger prosenttallet fra 11.7% i den laveste aldersklassen til en topp på 20.1% for aldersklassen 25-29 år. Prosentserien viser deretter synkende tall til og med aldersklassen 50-54 år som har 3.7% og stiger så igjen til en ny topp på 10.3% i den nesthøyeste aldersklassen. Aldersfordelingen viser altså to topp-punkter.

I 1985 ville alderskurven derimot bare ha en enkelt topp med 17.4% i aldersgruppen 35-39 år. Prosentserien ville vise stigende tendens foran og synkende tendens etter denne aldersgruppen.

v) Stort sett ville en finne de trekk som er nevnt under iii) og iv) igjen også for menn og kvinner hver for seg.

Bortsett fra de to øverste aldersklassene med en prosentandel for kvinnene på noe under 50%, ville kvinnene forøvrig være i flertall i 1985 i alle de andre femårige aldersklassene. Fra 71.7% i den yngste aldersklassen ville prosentserien være jevnt fallende til 53.4% i aldersgruppen 55-59 år.

c) "Status quo"-alternativet 1966-1985: Antall lærerprøvekandidater under 70 år i relevant undervisningsstilling.

i) De beregnede tallserier under punkt b) foran gjelder hele utdanningsgruppen lærerprøvekandidater.

Enda mer strategiske størrelser er de yrkesgrupper disse kandidatene danner. Som en første tilnærming kunne en beregne det antall lærerprøvekandidater som på de framtidige tidspunkter ville ha en undervisningsstilling i folkeskolen. En har nedenfor gjort det under noen enkle forutsetninger.

Forutsetningen er for det første at de relative stillingsfrekvensene vil holde seg konstante i hele perioden 1965-1985. Det er dessuten forutsatt at de vil være av samme størrelsesorden som de stillingsfrekvenser som er beregnet for mars 1962 og som er omtalt under avsnitt B foran.

De avrundede prosenttall som er benyttet i regneeksemplene gjengis i Tabell 18 nedenfor.

Tabell 18. Antall lærerprøvekandidater i relevant undervisningsstilling i prosent av antall lærerprøvekandidater i alt. Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper. (Beregnete tall¹⁾).

Lærerprøve- kandidater under 70 år	I alt	Aldersgrupper									
		20- 24	25- 29	30- 34	35- 39	40- 44	45- 49	50- 54	55- 59	60- 64	65- 69
		Prosenttall									
I alt	75	82	82	70	74	77	81	85	82	77	40
Menn	85	82	89	87	87	82	82	88	88	91	61
Kvinner	65	82	78	57	60	70	80	80	75	64	24

1) Jfr. Tabell 9.

1) Se Tabell VI i Statistisk vedlegg.

Så lenge disse to prosentseriene er ulike for menn og kvinner og også ulike fra aldersgruppe til aldersgruppe, vil altså den totale stillingsfrekvensen for alle lærerprøvekandidater under ett kunne endre seg fra femår til femår som følge av endringer i relasjonen mellom menn og kvinner eller i aldersstrukturen

ii) I "status quo"-alternativet ville svingningene over tiden imidlertid ikke bli særlig markerte. Fra 77% i 1955 går den avrundede prosentandel ned til 75% både i 1960 og 1965, går så opp igjen til 76% og 77% i 1970 og 1975 og deretter ned igjen til 76% i 1980 og 1985. For menn svinger den med 84% og 86% som ytterverdier og for kvinner mellom 66% og 70%.

Tabell 19. "Status quo"-alternativet 1965-1985: Lærerprøvekandidater i relevant undervisningsstilling i prosent av lærerprøvekandidater under 70 år. Menn og kvinner. (Beregnete tall).

	(1955)	(1960)	1965	1970	1975	1980	1985
I alt	76.7	74.9	75.2	75.7	76.5	76.0	75.8
Menn	85.2	84.0	84.5	84.3	85.7	85.7	85.4
Kvinner	68.3	66.5	67.1	68.9	69.7	69.1	69.2

iii) I absolutte tall teller stillingsinnehaverne 21.050 personer i 1965¹⁾ og 52.275 i 1985. Nettotilveksten utgjør altså mer enn 31.000 personer. Det betyr at det ville være to og en halv gang så mange stillingsinnehavere ved slutten av tjueårsperioder som ved begynnelsen. Den prosentvise veksten avviker ikke særlig fra veksten for utdanningsgruppen som helhet.

iv) Innenfor utdanningsgruppen som helhet er det hele tiden relativt sett flere kvinner enn det er blant stillingsinnehaverne. Prosentandelen starter i utdanningsgruppen som helhet på omlag 54% i 1965 og ender med 59% i 1985, mens startpunktet for stillingsinnehaverne er lavere med 48%, og sluttpunktet er 54%. I 1985 ville altså kvinnene utgjøre godt og vel halvparten av de lærerprøvekandidater som da ville inneha en undervisningsstilling.

Tabell 20. "Status quo"-alternativet 1965-1985: Lærerprøvekandidater under 70 år. I alt og i relevant undervisningsstilling. Menn og kvinner. (Beregnete tall).

		1965	1970	1975	1980	1985
A. Absolutte tall.						
I undervisningsstilling		21050	28600	36125	44200	52275
B.1. Prosenttall: 1965 = 100.						
Menn + kvinner	I alt	100	135	169	208	246
	I undervisn.stilling	100	136	172	210	248
Menn	I alt	100	129	155	186	217
	I undervisn.stilling	100	128	157	189	219
Kvinner	I alt	100	140	180	226	271
	I undervisn.stilling	100	144	188	233	280
B.2. Prosenttall: Menn + kvinner = 100.						
Menn + kvinner		100	100	100	100	100
Menn	I alt	46.4	44.2	42.6	41.6	40.9
	I undervisn.stilling	52.1	49.2	47.7	46.9	46.0
Kvinner	I alt	53.6	55.8	57.4	58.4	59.1
	I undervisn.stilling	47.9	50.8	52.3	53.1	54.0

1) En jämföring med tall fra den offisielle undervisningsstatistikken er gjort i Statistisk vedlegg (se innledningen, punkt vi).

V. Antall lærerprøvekandidater som gir undervisning og antall barn de gir undervisning til.

I tillegg til "status quo"-alternativet under avsnitt IV foran, har vi i avsnitt VI nedenfor stilt opp noen få alternative regneeksempler. Under sammenstillingen og sammenlikningen av regneeksemplene har vi gjort et par felles forutsetninger.

a) Lærerprøvekandidater som gir undervisning i folkeskolen.

Det er grovt forutsatt at på et hvert tidspunkt vil bare omlag 70% av hele utdanningsgruppen gi undervisning til de elevgrupper som deres utdanning antakelig primært tar sikte på å undervise, det vil først og fremst si folkeskolens elever. Utgangspunktet er de anslag som er gjengitt i avsnitt B.II. foran. Det er der anslått at i mars 1962 hadde antakelig 74.3% av alle lærerprøvekandidatene en undervisningsstilling, mens bare 71.5% faktisk ga undervisning i folkeskolen og dessuten i framhaldsskolen, folkehøgskolen, realskolen og gymnaset¹⁾.

b) Barn i folkeskolealder.

i) Når det gjelder de elevgrupper som lærerprøvekandidatene primært skulle være utdannet for å gi undervisning til, har en så langt som mulig benyttet foreliggende tallmateriale over beregnet folkemengde fra Statistisk Sentralbyrå. For 1985 er folkemengden i vedkommende aldersgrupper imidlertid beregnet av Forskningsrådets utredningsavdeling. Tabell 21 nedenfor gjengir de benyttede folkemengdetall.

Tabell 21. 1955-1985: Beregnet antall barn i aldersgruppene fra og med 7 år til og med 15 år ved utgangen av vedkommende kalenderår.

A. Abslutte tall.

Alder	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985
7-15 år	507639	559001	547100	545600	551100	602200	664100
7-12 år	369961	364235	368000	361200	372100	415300	454440
13-15 år	137678	194766	179100	184400	179000	186900	209660
7-13 år	419225	428999	428200	422300	431400	479000	525800
14-15 år	88414	130002	118900	123300	119700	123200	138300

Kilde: Statistisk Sentralbyrå for årene 1955-1980.

B. Relative tall (1965 = 100).

Alder	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985
7-15 år	93	102	100	100	101	110	121
7-12 år	101	99	100	98	101	113	123
13-15 år	76	108	100	103	100	104	117
7-13 år	98	100	100	99	101	112	123
14-15 år	74	109	100	104	101	104	116

1) Jfr. bl.a. Tabellene 8 og 9.

ii) En har regnet med at senest fra og med 1975 vil praktisk talt alle barn i aldersgruppene 7-15 år gå i obligatorisk, niårig folkeskole.

iii) Ved beregningen av antall barn pr. lærerprøvekandidat for 1965 har en som et alternativ til folkemengdetallet for aldersgruppene 7-15 år grovt regnet med faktiske elevtall for folke- og framhaldsskolen. Det gir antakelig et bedre utgangspunkt for en sammenlikning over tiden.

Folke- og framhaldsskolens elevtall i aldersgruppene 7-15 år kan for 1965 anslås til 485.850. I tillegg til et barnetall på vel 427.000 i aldersgruppen 7-13 år, er da bort imot 59.000 barn, eller ca. 50% av barna i aldersgruppen 14-15 år, regnet som elever enten på den niårige folkeskolens to øverste klassetrinn eller i framhaldsskolen.

Tabell 22. 1965: Beregnet elevtall i aldersgruppene 7-15 år i folke- og framhaldsskolen og tilsvarende folkemengdetall.

	7-15 år i alt	7-13 år			14-15 år			
		I alt	Barne- skolen	Ungdoms- skolens 7. trinn	I alt	Ungdomsskolen		Fram- halds- skolen
						8. trinn	9. trinn	
A. Elever ¹⁾	485850	427020	410480	46540	58830	16282	11708	30838
B. Folkemengde ²⁾	547100	428200			118900			
A i prosent av B	88.8	99.7			49.5			
1) UNDERVISNINGSSSTATISTIKK 1965-66. Hefte I.								
2) Se Tabell 21.								

iv) Hvis en så grovt regnet med at omlag 75% av aldersgruppen 14-15 år ville gå i folkeskolen eller framhaldsskole i 1970, kunne en sette opp følgende alternative tidsserie for det antall skolebarn som en primært ønsker å se lærerprøvekandidatene i relasjon til.

Tabell 23. 1965-1985: Beregnet elevtall i aldersgruppene 7-15 år i folkeskolen¹⁾.

Alder	År				
	1965	1970	1975	1980	1985
A. Absolutte tall.					
7-15 år	485850	514800	551100	602200	664100
14-15 år	58850	92500	119700	123200	138300
B. Relative tall: 1965 = 100.					
7-15 år	100	106	113	124	137
14-15 år	100	157	203	209	235
1) I 1965 og 1970 er også framhaldsskolen inkludert.					

v) Som vist i den etterfølgende tabell, kan en for årene 1965 og 1970 på bakgrunn av det som er nevnt foran sette opp noen alternative tallstørrelser for relasjonen mellom elever og lærerprøvekandidater. For 1970 er antall lærerprøvekandidater fra "status quo"-alternativet foran benyttet, da dette års antall er felles for alle regneeksemplene.

Tabell 24. 1965-1970: Beregnet antall elever (barn) i aldersgruppen 7-15 år pr. lærerprøvekandidat.

	A. Pr. lærerprøvekandidat i alt			B. Pr. lærerprøvekandidat som underviser ¹⁾		
	100% av	100% av		100% av	100% av	
	aldersgruppen			aldersgruppen		
	7-13 år	7-15 år		7-13 år	7-15 år	
1965	15.3	19.5	17.3 ²⁾	21.8	27.8	24.7 ²⁾
1970	11.2	14.4	13.6 ³⁾	16.0	20.6	19.4 ³⁾

1) Når en regner at bare 70% av alle lærerprøvekandidatene gir undervisning til vedkommende gruppe barn i folke- og framhaldsskolealder.
 2) Når aldersgruppen 14-15 år regnes med bare med 50%.
 3) Når aldersgruppen 14-15 år regnes med bare med 75%.

VI. Sju alternative regneeksempler 1966-1985.

De alternative regneeksemplene som refereres nedenfor, er i likhet med "status quo"-alternativet foran ikke ment som noe mer enn en skjematisk illustrasjon av utviklingen etter noen stiliserte og forholdsvis vilkårlig valgte forutsetninger. De er imidlertid ikke gjengitt så detaljert som "status quo"-alternativet.

Blant annet har en ikke tatt med kjønnsfordeling og aldersfordeling. Generelt ville kvinnes prosentandel være noe lavere og de yngre aldersgruppens andeler også være noe lavere i utdanningsgruppen som helhet jo lavere antall lærerprøvekandidater et regneeksempel resulterer i, såfremt en hele tiden holder fast på forutsetningene om at kvinnes andel av de framtidige eksamenskullene skal være 60% og at eksamenskullenes aldersfordeling skal være den samme som for 1964-kullet.

Avgangen av personer som passerer eller ville ha passert 70-årsgrensen og avgangen i form av dødsfall er behandlet under ett, og den samlede avgang i de enkelte femårsperioder framover er den samme i alle regneeksemplene. Da det spiller en forholdsvis ubetydelig rolle, har en altså ikke tatt omsyn til at den absolutte avgang i form av dødsfall ville variere noe alt etter størrelsen av de ulike framtidige eksamenskull. For enkelthets skyld har en avrundet den samlede avgang i "status quo"-alternativet ned til nærmeste antall hundre personer.

De fire alternative regneeksemplene gir forøvrig alle det samme antall lærerprøvekandidater i 1970 som "status quo"-alternativet. For de senere årene ligger de alle sammen under dette alternativet, dvs. mellom "status quo"-alternativet og den "nedre skranke".

a) Regneeksempel 1966-1985 med samme relative nettotilvekst for antall lærerprøvekandidater som for antall elever.

i) I det laveste regneeksemplet har en tenkt seg en grov målsetting som ville ta sikte bare på det fjerneste av de valgte årene, nemlig 1985, og at antall lærerprøvekandidater i målsettingsåret i forhold til 1965-antallet skulle være omlag som forholdet mellom de to tilsvarende elevtall i aldersgruppen 7-15 år. Nettotilveksten i tjueårsperioden 1965-1985 ville da altså være litt i overkant av eller omlag 35% (jfr. Tabell 23 B).

Dette ville gi 37.800 lærerprøvekandidater i alt i 1985 eller det samme som for året 1970 i "status quo"-alternativet.

ii) For hele perioden 1970-1985 kunne ett av flere alternative utviklingsmønstre t.eks. være et konstant antall kandidater på 37.800. Antall elever pr. lærerprøvekandidat ville imidlertid i det tilfelle bli større og større i løpet av femtenårsperioden, dvs. at denne elevfrekvensen da ville utvikle seg i "ugunstig" retning for forutsetningsvis å havne på 1965-nivået.

b) Regneeksempel 1966-1985 med antall elever pr. lærerprøvekandidat konstant den siste femtenårsperioden.

I det nestlaveste alternativ har en derimot tenkt seg at det var denne elevfrekvensen som skulle holdes konstant i en femtenårsperiode fram til 1985 omlag på 1970-nivået. En kunne t.eks. velge at antall elever pr. lærerprøvekandidat skulle være 14.0 når en ser dem i relasjon til hele utdanningsgruppen.

I relasjon til de 70% av lærerprøvekandidatene som forutsetningsvis ville gi undervisning, ville elevfrekvensen bli 20.0 (jfr. Tabell 24).

Det samlede antall lærerprøvekandidater ville da måtte stige fra femår til femår fra 37.800 i 1970 til 47.400 i 1985.

Regnet i forhold til 1965, ville dette innebære en nettotilvekst til hele utdanningsgruppen på omlag 70%.

c) To regneeksempler 1966-1985 med endret linjestruktur den siste femtenårsperioden, men uendret elevkapasitet.

i) I det høyeste alternativet foran, det såkalte "status quo"-alternativet, ble et samlet opptakstall på 2.500 nye elever hvert år opprettholdt fra og med 1968 med en bestemt fordeling på 4-årig, 2-årig og 3-årig linje.

Fra og med 1971 ville det føre til et konstant årlig elevtall i lærerskolene på 6.350 elever:

$$\begin{aligned} & (575 \text{ elever} \cdot 4 \text{ klassetrinn}) + (1.725 \text{ elever} \cdot 2 \text{ klassetrinn}) \\ & + (200 \text{ elever} \cdot 3 \text{ klassetrinn}) = 6.350 \text{ elever.} \end{aligned}$$

ii) De to neste regneeksemplene har det til felles med det høyeste at elevkapasiteten er den samme.

De skiller seg fra det og fra hverandre først og fremst gjennom sine spesielle forutsetninger om kurslengden på ulike lærerskolelinjer fra og med 1970¹⁾.

Det ene har erstattet de 4-årige og 2-årige linjene med henholdsvis 5-årige og 3-årige med en forholdsvis vilkårlig valgt relativ linjefordeling av elevene, mens det andre ville ha bare 3-årige linjer. Det gir henholdsvis

$$6.350 \text{ elever} = (550 \text{ elever} \cdot 5 \text{ klassetrinn}) + (1.200 \text{ elever} \cdot 3 \text{ klassetrinn})^2)$$

og

$$6.350 \text{ elever} = (2.120 \text{ elever} \cdot 3 \text{ klassetrinn})$$

med noe lavere elevtall i en kortere overgangsperiode på henholdsvis fire og to år for å unngå vedvarende bølgebevegelser i opptakstallene.

iii) En andel på bort imot $1/3$ eller 33% av det årlige opptaket til de 5-årige linjene vil av mange kanskje betraktes som en noe høy andel. De 4-årige linjene hadde til sammenlikning bare 25% av lærerskolens uteksaminerte kandidater i gjennomsnitt for perioden 1957-1964³⁾.

1) I 1962 antydte Lærerutdanningsrådet en "forlenging av utdannelsen innen utgangen av kommende ti-års periode", mens Kirke- og undervisningsdepartementet i 1964 uttalte at "Det kan vere vanskeleg no å setje ein fast tidsfrist for gjennomføring av utvidinga, men ho bör kome så snart råd er". (ST.MELD. NR. 69 (1963-64), s. 39, spalte 1 og s. 9, spalte 1. Jfr. også t.eks. s. 31, spalte 1).

Alternative omleggingsår til 1970 er brukt i noen andre regneeksempler (jfr. punkt d) nedenfor). Av praktiske grunner har en holdt seg til de "runde" årene 1970, 1975 og 1980.

2) Jfr. fotnote 1) ovenfor. Lærerutdanningsrådet har uttalt at "Det er videre ønskelig og realistisk å planlegge for framtida henholdsvis 3-årig utdanning etter studenteksamen, og 5-årig utdanning for dem som bygger på 9-årig skole/realskole, for alle som skal bli lærere i barneskolen". "Departementet er samd i at lærerutdanninga blir utvida slik at 3-årig utdanning med examen artium som grunnlag og 5-årig utdanning med 9-årig skole eller tilsvarande utdanning som grunnlag, blir normalordning". (ST.MELD. NR. 69 (1963-64), s. 31, spalte 2 og s. 8, spalte 2).

De 5-årige linjene ville i dette regneeksemplet få nesten $1/3$ (31%) av det årlige opptaket og også (bortsett fra noen overgangsår) av den årlige uteksaminering. Lærerutdanningsrådet har antydte "som et rimelig anslag ut fra vår erfaring i dag at omlag $1/3$ vil ta den linje som bygger på 9-årig skole" (dvs. den 5-årige linjen). (ST.MELD. NR. 69 (1963-64), s. 31, spalte 2).

3) Jfr. MELDING NR. 2/1968 (s. 12).
Jfr. også fotnote 1), s. 13 foran.

Eventuelle premisser om "12 års skoletid for all ungdom" (og dessuten kanskje utstrakt adgang til å motta "voksenundervisning") burde antakelig bl.a. ha relevans ved fordelingen av opptaket på henholdsvis 5-årige og 3-årige lærerskolelinjer og da i favør av de 3-årige. Med opptakskrav om examen artium forutsetter jo de 3-årige linjene en 12 års forhåndsutdanning, riktignok med et ganske bestemt innhold¹⁾.

I stedet for å regne med alternative relasjoner i området mellom 33% og 0%, har vi kort nøyd oss med å regne bare med disse to alternative prosenttallene som to ytterverdier for den 5-årige linjens andel av opptaket til lærerskolen. Nullandel er selvsagt det samme som at opptaket i sin helhet ville skje til 3-årig linje i vedkommende periode. Ved "interpolasjon" kan en så danne seg et bilde av det resultat en ville få når en velger prosentandeler forskjellige steder mellom 33% og 0%.

iv) Etter det første regneeksempel under dette punktet ville det samlede antall lærerprøvekandidater stige fra 37.800 i 1970 til 57.200 i 1985. Det ville gi godt og vel en fordobling av kandidattallet regnet i forhold til 1965.

1) Lærerutdanningsrådet finner t.eks. at "Det vil således være forsvarlig og ønskelig å planlegge en 12 års skoletid for all ungdom" og "I beregningen av lærerbehovet går Lærerutdanningsrådet ut fra den forutsetning at det i et fullt utbygd skolesystem i vårt land vil trenges lærere til alle barn og unge fram til 18-19 års alderen, ved t i l b u d om 12 års skolegang for alle, og lærere til v o k s n e gjennomsnittlig 2 år av voksen alder". (ST.MELD. NR. 69 (1963-64), s. 25, spalte 2 og s. 31, spalte 1). Den 5-årige lærerskolelinjen forutsettes å bygge på 9 års tidligere skolegang (jfr. fotnote 2), s. 2). Realskoleutdanning vil stadig mer og mer miste sin betydning.

Forsøksrådet har latt spørsmålet om "en 3-årig allmennlærerutdanning etter mønsteret 2 + 1" drøfte i en publikasjon fra 1966 (LÆRERUTDANNELSEN). En rammeplan var først blitt utarbeidet, og dette "Arbeidet ble sett i sammenheng med bestrebelsen på å finne fram til et mønster for en framtidig 3-årig og 5-årig obligatorisk lærerutdanning" (s. 5). Gjennom hele publikasjonen synes et grunnleggende trekk å være en strukturell samkjøring av linjene for artianere og linjene for ikke-artianere. "De to første år (på linjene for ikke-artianere) er betraktet som en form for forberedelse til en felles allmennlærerutdanning" (s. 7. Parentes og understreking her).

"Forberedelseskurset (på to år for ikke-artianere) skal først og fremst ~~være~~ allmenndannende. Målet er å gi studentene et allmenndannelsesgrunnlag som gjør det mulig for dem å følge et studieopplegg sammen med studenter med examen artium. Dessuten er det et siktepunkt at studiet skal gi kompetanse for videreutdanning ved høgskole og universitet. Derfor er tysk tatt med i planen, og opptakingskravet er satt til realskoleeksamen eller eksamen fra den 9-årige skole.

F Forberedelseskurset skal gi studentene ferdigheter og kunnskaper som mest mulig tilsvarer gymnasiets krav i en rekke fag" (s. 32. Parentes og understreking her).

v) I det andre regneeksempel ville antall lærerprøvekandidater stige fra 37.800 i 1970 til 62.500 i 1985 eller med 123% i tjueårsperioden 1965-1985.

d) Tre regneeksempler 1966-1985: "Kombinasjons"-eksempler.

i) Jo senere år en måtte velge som overgangsår til ny linjestruktur i vedkommende regneeksempel i stedet for 1970, jo mer ville en da nærme seg det høyeste regneeksempels kandidattall (såfremt en fram til det alternative overgangsåret, t.eks. 1975, holdt seg til dette regneeksempels opptakstall og linjestruktur).

Jo mindre relativ opptaksandel en måtte velge for de 5-årige linjene i det "5- pluss 3-årige" regneeksempel, jo mer ville en nærme seg det "3-årige" regneeksempels kandidattall. Med null-andel ville jo de to regneeksempelene bli identiske.

Mellom det høyeste regneeksempel og de to regneeksempelene under punkt c) med hver sine "rendyrkede" linjestrukturer i perioden 1970-1985 (henholdsvis "4-, 2- og 3-årige", "5- og 3-årige" og "3-årige" linjer) kunne således mange "kombinasjons"-eksempler tenkes, som for så vidt antakelig også ville være mer "realistiske".

ii) T.eks. kunne en "utsette" omleggingen fra 4- og 2-årige linjer til 5- og 3-årige linjer fra 1970 til 1975. Det ville gi 60.850 lærerprøvekandidater i 1985 og en stigning på 117% i forhold til 1965.

iii) De tilsvarende tall ved en slik femårs utsettelse av overgang fra 4- og 2-årige til 3-årige linjer ville være 64.300 lærerprøvekandidater og 130%.

iv) Et tredje "kombinasjons"-eksempel kunne være overgang først til 5- og 3-årige linjer fra 1975 og senere til bare 3-årige linjer fra 1980. Det ville gi 61.950 lærerprøvekandidater i 1985 og en stigning på 121% i forhold til 1965.

v) Også disse tre kombinasjonsalternativene er da basert på en elevkapasitet ved lærerskolene på 6.350 elever med full kapasitetsutnyttelse bortsett fra visse overgangsår med noe lavere elevtall for å unngå vedvarende bølgebevegelser i opptakstallene.

VII. Sammenstilling av regneeksempelene.

i) De åtte regneeksempelene er sammenstilt i Tabell 25. De er der nummerert fra I til VIII med "status quo"-alternativet, som samtidig er det høyeste, først og med det laveste alternativet sist.

Noen relative tall er presentert i Tabellene 26 og 27. De skulle antakelig kunne lette en innbyrdes sammenlikning mellom regneeksempelene og muliggjøre en forholdsvis grov, foreløpig vurdering av dem.

ii) Selv uten noe ytterligere opptak av nye elever til lærerskolen, ville antall lærerprøvekandidater enda så langt fram som i 1985 være 10% høyere enn 1965-tallet.

iii) Det laveste av de åtte regneeksempelene ville gi 35% flere kandidater i 1985 enn i 1965, eller omlag samme prosenttilvekst som den elevmassen vi har sammenliknet med, nemlig aldersgruppen 7-15 år med modifiserte 1965-tall. Det vil igjen si at antall elever pr. lærerprøvekandidat som underviser, ville være omlag den samme ved slutten av tjueårsperioden som ved begynnelsen, nemlig rundt regnet 25 elever. Samtidig er det forutsatt at omlag 70% av hele utdanningsgruppen ville gi undervisning.

Tabell 25. 1965-1985: Lærerprøvekandidater undør 70 år og uteksaminerte kandidater. Åtte regneeksempler.

A.1. Lærerprøvekandidater i alt. (Fem av regneeksemplene).

År periode	Regneeksempel					Nedre skranke	År periode
	I	III	VI	VII	VIII		
1965	28000	28000	28000	28000	28000	28000	1965
1970	37800	37800	37800	37800	37800	36100	1970
1975	47200	44400	42800	39400	37800	33700	1975
1980	58100	53500	50000	43000	37800	32300	1980
1985	69000	62500	57200	47400	37800	30900	1985

A.2. Uteksaminerte lærerprøvekandidater. (Fem av regneeksemplene).

1966-85	I alt Pr.år	50100 2505	43400 2170	38100 1905	28300 1415	18700 935	11500 575	I alt Pr.år	1966-85
1966-70	Pr.år	2520	2520	2520	2520	2520	2180	Pr.år	1966-70
1971-75		2500	1920	1600	920	600	600		1971-75
1976-80		2500	2120	1750	1020	300	-		1976-80
1981-85		2500	2120	1750	1200	320	-		1980-85

B. Tre "kombinasjonseksempler".

År	B.1. Lærerprøvekandidater i alt					B.2. Uteksaminerte lærerprøvekandidater					Periode	
	Regneeksempel					Regneeksempel						
	II	IV	V			II	IV	V				
						45300 2265	42950 2150	41850 2090			I alt Pr.år	1966-85
1965	I 28000	I 28000	I 28000	I 28000	I 28000	I 2520	I 2520	I 2520	I 2520	I 2520	Pr.år	1966-70
1970	I 37800	I 37800	I 37800	I 37800	I 37800	I 2500	I 2500	I 2500	I 2500	I 2500		1971-75
1975	I 47200	I 47200	I 47200	I 47200	I 47200	III 1920	VI 1600	VI 1600	VI 1600	VI 1600		1976-80
1980	III 55300	VI 53700	VI 53700	VI 53700	III 2120	III 1970	VI 1750	VI 1750	VI 1750	VI 1750		1980-85
1985	III 64300	III 61950	VI 60850	VI 60850	VI 60850							

Note:

Regneeksemplene I-VI har den felles forutsetning at elevkapasiteten ved lærerskolene i hele perioden 1968-1985 er noe i underkant av 6.500 elever. Ikke i noe år er elevtallet høyere enn 6.350, men i ulike overgangsårs med fullstendig omlegging av opptaket til ny linjestruktur har en tillatt elevtallet å ligge noe lavere enn det denne øvre kapasitetsgrensen i og for seg tillater. (Full kapasitetsutnyttelse i disse overgangsårene ville nemlig ha ført til at elevtallet for noen senere, bestemte opptaksår da måtte overskride denne (konvensjonelt fastlagte) øvre kapasitetsgrense).

Regneeksempel I har et årlig opptak på 2.500 nye elever og linjestruktur som den nåværende, dvs. med 4- og 2-årige linjer og et lite innslag også av 3-årige. De 4-årige linjene får årlig omlag 1/4 (25%) av opptaket.

Regneeksempel VI har fra og med 1970 opptak bare til 5- og 3-årige linjer der de 5-årige linjene årlig får omlag 1/3 (33%) av opptaket, mens eksemplene III fra samme år har opptak bare til 3-årige linjer.

Regneeksemplene II, IV og V er "kombinasjons"-eksempler slik det spesielt er antydnet i avsnitt B i tabellen ovenfor.

Eksempel VII forutsetter praktisk talt konstant relasjon mellom lærerprøvekandidater og folkeskoleelever fra og med 1970.

Eksempel VIII forutsetter praktisk talt samme relative nettotilvekst for lærerprøvekandidatene som for folkeskoleelevene fra 1965 til 1985.

I forhold til det høyeste av de åtte alternativene ville det laveste oppvise bare noe mer enn halvparten så mange lærerprøvekandidater ved tjueårsperiodens slutt.

iv) Alle de sju andre regneeksemplene ville altså gi en større relativ økning i kandidatmassen enn i elevmassen. Dette gjelder ikke bare tjueårsperioden sett under ett, men også for hver enkelt av de fire femårsperiodene. Prosentøkningen for hele utdanningsgruppen ville fra 1965 til 1985 utgjøre henholdsvis 69, 104, 117, 121, 123, 130 og 146% for de sju alternativene. Etter det høyeste ville kandidatmassen således være nesten 2.5 ganger så stor ved slutten som ved begynnelsen av perioden.

Elevfrekvensen ville for alle disse regneeksemplene være "gunstigere", dvs. vise færre elever pr. kandidat i 1985 enn i 1965.

For det laveste av dem ville den være konstant fra og med 1975 og da på et nivå som ikke ville avvike stort fra 1970-nivået, dvs. anslagsvis 20 elever.

For det høyeste ville den være kommet ned i under 14 elever pr. lærerprøvekandidat som underviser. Denne elevfrekvensen ville altså for det "beste" av regneeksemplene være bragt ned på et såpass "gunstig" nivå at det i 1985 ville være omlag 45% færre elever pr. lærerprøvekandidat i 1985 enn i 1965.

Tabell 26. 1966-1985: Lærerprøvekandidater under 70 år.
Relative tall.

A. 1965 = 100.									
År	Regneeksempel								Nedre skranke
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1975	169	169	159	169	169	153	141	135	120
1980	207	198	191	192	192	179	154	135	115
1985	246	230	223	221	217	204	169	135	110

B. Regneeksempel I = 100.									
År	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Nedre skranke
1975	100	100	94	100	100	91	83	80	71
1980	100	95	92	92	92	86	74	65	56
1985	100	93	91	90	88	83	69	55	45

Tabell 27. Antall folkeskoleelever pr. lærerprøvekandidat som underviser¹⁾.

A. Aldersgruppen 7-13 år (sju første klassetrinn).									
År	Regneeksempel								Nedre skranke
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1975	13.0	13.0	13.9	13.0	13.0	14.4	15.6	16.3	18.3
1980	11.8	12.4	12.8	12.4	12.7	13.7	16.0	18.3	21.4
1985	10.9	11.7	12.0	12.1	12.3	13.1	15.8	19.9	24.3

B. Aldersgruppen 7-15 år (ni klassetrinn).									
År	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Nedre skranke
1975	16.7	16.7	17.7	16.7	16.7	18.4	20.0	20.8	23.4
1980	14.8	15.6	16.1	16.0	16.0	17.2	20.0	22.8	26.6
1985	13.7	14.8	15.2	15.3	15.6	16.6	20.0	25.1	30.7

1) Når en regner at bare 70% av alle lærerprøvekandidatene gir undervisning til vedkommende gruppe elever.

v) Når det laveste av de åtte kandidatalternativene viser praktisk talt samme elevfrekvens ved slutten som ved begynnelsen av tjueårsperioden, kan en generelt si at dette alternativet ville gjøre det mulig å ha tilnærmet samme nivå i 1985 som i 1965 også for en rekke andre strategiske størrelser. Vi tenker da på slike størrelser som t.eks. det antall undervisningstimer hver enkelt elev skulle overvære gjennomsnittlig, antall elever pr. undervisningsgruppe, antall timer hver enkelt lærerprøvekandidat skulle gi undervisning gjennomsnittlig og den andel lærerprøvekandidatene skulle dekke av undervisningen.

For alle de sju høyere kandidatalternativene ville altså den alternativt lavere elevfrekvens gjøre det mulig i løpet av tjueårsperioden å komme fram til et "gunstigere" nivå for minst en av de fire andre strategiske størrelser som er nevnt ovenfor eller for alle fire samtidig. Med et "gunstigere" nivå mener en da en nivåendring i ønsket retning. En måtte eventuelt kunne løsne på en av forutsetningene foran og t.eks. endre også den andel av lærerprøvekandidatene som underviser i folkeskolen.

Særlig ville en såpass betydelig reduksjon av elevfrekvensen som alle de tre høyeste alternativene innebærer, måtte føre til vesentlige endringer i løpet av disse tjueårene eller, om en heller vil si det som ovenfor, gi rom for slike endringer. Samtidig eller alternativt måtte t.eks. elevene på landsbasis gjennomsnittlig kunne få flere undervisningstimer og motta undervisningen i gjennomsnittlig mindre grupper, lærerprøvekandidatenes arbeidstid måtte kunne reduseres, og de kunne videre dekke en større del av undervisningen i folkeskolen. Den andelen av lærerprøvekandidater som underviser i folkeskolen kunne t.eks. eventuelt være mindre dersom en ønsket at lærerprøvekandidater i stigende grad burde delta i undervisning utenfor folkeskolen, t.eks. i den såkalte voksenundervisning.

I en supplerende utredning¹⁾ er bl.a. slike mulige endringer og ulike kombinasjonsmønstre noe nærmere behandlet for alternativene I, III og VI. De har alle tre praktisk talt samme framtidige elevkapasitet for lærerskolesektoren som helhet og skulle heller ikke kreve noen utvidelse eller innskrenkning av denne kapasiteten i forhold til det nåværende nivå.

1) Jfr. MELDING NR. 4/1968.

D. STATISTISK VEDLEGG.

I n n h o l d

	<u>Side</u>
INNLEDNING	30
Tabell I. Antall dødsfall i løpet av fem år og antall gjenlevende pr. 10 000 personer i visse aldersgrupper av den norske befolkning 1906-64. Menn og kvinner	33
Tabell II. Antall personer med alminnelig lærerskole enten som høyeste eller nesthøyeste utdanning pr. 1. november 1960. Menn og kvinner. Aldersgrupper	34
Tabell III. Samlet antall lærerprøvekandidater i 1960 ifølge framregning sammenlignet med 1960-folketellingens samlede antall personer med alminnelig lærerskole og med slik lærerskole som høyeste utdanning. Menn og kvinner under 70 år	34
Tabell IV. Samlet antall lærerprøvekandidater i 1960 ifølge framregning sammenlignet med antall personer med alminnelig lærerskole som høyeste utdanning ifølge 1960-folketellingen. Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper	34
Tabell V. Personer med norsk lærerprøve ved utgangen av 1955, 1960 og 1965. Aldersgrupper. Menn og kvinner	35
Tabell VI. 1965-1985: "Status quo"-alternativet: Lærerprøvekandidater i alt. Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper	36
Tabell VII. 1965-1985: Beregnet folkemengde i aldersgruppen 7-15 år	37

INNLEDNING.

i) Sammen med tall for uteksaminerte lærerprøvekandidater i perioden 1905-1965¹⁾ er tallene i Tabell I benyttet bl.a. til å regne fram antall personer med norsk lærerprøve som utdanning ved utgangen av 1965²⁾.

Da framregningen er gjort for fem og fem år om gangen, har en grovt multiplisert det årlige antall dødsfall i de enkelte fem-årige aldersklasser med 5 år. Personene i en bestemt fem-årig aldersklasse, t.eks. den "runde" aldersklassen 20-24 år, er imidlertid 20-24 år bare i det første året av femårsperioden. Neste år er alle personene ett år eldre og hører da i eksemplet hjemme i aldersklassen 21-25, inntil alle personene etter fem år er kommet helt over i den neste, "runde" aldersklassen på 25-29 år. Ved siden av å multiplisere med 5 år har en da også for hver enkelt fem-årig aldersklasse, t.eks. 20-24-årsklassen, grovt benyttet gjennomsnittet av antall dødsfall i to slike etterfølgende aldersklasser, i eksemplet aldersklassene 20-24 og 25-29 år.

ii) Såvidt en vet, finnes det ikke offisiell statistikk som viser det samlede antall personer med norsk lærerprøve som utdanning ved utgangen av 1965. En savner således et direkte sammenlikningsgrunnlag for det 1965-anslaget på omlag 28 000 lærerprøvekandidater under 70 år som framregningen fører til.

Pr. 1. november 1960 gir imidlertid Statistisk Sentralbyrå i folketellingshefte IV en del fordelinger av voksne personer, bl.a. etter høyeste spesialutdanning. Det trykte heftet opererer for det meste med et videre begrep for "lærerskoler", mens en fra utrykte tabeller kan supplere med tall for de "alminnelige lærerskolene" som vi først og fremst er interessert i. Tabell II gjengir noen av Byråets 1960-tall. Personer med lærerprøven som nesthøyeste utdanning har en imidlertid måttet fordele skjønnsmessig på de to aldersgruppene under og over 70 år. Hvis en skulle endre denne fordelingsnøkkel, ville en tro at en helst burde skyve en del av personene over til gruppen under 70 år.

iii) I Tabell III er det foretatt en sammenlikning mellom folketellingstallene pr. 1. november 1960 og det 1960-anslaget på omlag 22 075 personer under 70 år som framregningen bl.a. førte til for utgangen av året.

For det samlede antall mannlige lærerprøvekandidater er det helt tilfredsstillende overensstemmelse. Framregningsresultatet har ført til 7 flere menn enn i folketellingsresultatet.

Derimot har framregningen gitt omlag 400 flere kvinner enn ved folketellingen.

Antall mannlige og kvinnelige lærerprøvekandidater etter folketellingen i 1960 utgjør altså henholdsvis 99.9% og 96.5% av de framregnede kandidattallene for samme år. For det samlede antall kandidater er prosenttallet 98.1%. For disse totaltallene må en antakelig kunne karakterisere overensstemmelsen som god.

En tilsvarende sammenlikning innenfor enkelte aldersgrupper er ikke mulig fullt ut fordi personer med alminnelig lærerskole som nesthøyeste utdanning ikke er aldersfordelt i folketellingsheftet. I Tabell IV har en imidlertid stilt det framregnede, samlede antall lærerprøvekandidater sammen med folketellingens antall personer med alminnelig lærerskole som høyeste utdanning med fordeling på de aldersgrupper folketellingsheftet benytter.

1) Jfr. MELDING NR 12/1968.
(T.eks. Tabell I i Statistisk vedlegg).

2) Jfr. avsnitt B.I. ovenfor.

Det er praktisk talt bare i aldersgruppen 20-24 år at det framregnede antall personer er mindre enn antallet etter folketellingen.

En antar at folketellingens 7 personer på under 20 år ville måtte komme fra det aller seneste eksamenskullet for tellingstidspunktet, dvs. det kull som kom ut våren 1960. Når framregningsresultatet ikke har noen personer i denne lave aldersgruppen, er det fordi lærerskolens eksamensprotokoller for 1960 ikke viser noen personer som er født i 1941 eller senere og forøvrig heller ikke i 1940. De yngste var således født i 1939 og var da ved utløpet av 1960 fylt 21 år. Opptaksreglene om minimumsalder på fylte 17, 18 eller 19 år før 1. juli i opptaksåret på henholdsvis 4-årig, 3-årig og 2-årig linje indikerer forøvrig også at ingen skulle kunne avlegge lærerprøven uten å fylle minst 21 år i eksamenssemesteret om våren.

I de andre aldersgruppene gir framregningsresultatet, med et ubetydelig unntak for kvinner i den øverste aldersgruppen, et større antall enn folketellingen.

For menn kan en anta at forskjellen helt ut skyldes at også personer med lærerprøven som nesthøyeste utdanning implisitt er med i framregningstallet, mens de gjengitte folketellingstall nettopp ikke omfatter slike personer. Fordelingen av differensen på aldersgrupper vil en tro er helt forenlig med denne forklaring. Differensen har en konsentrasjon nettopp i de aldersgrupper der en først og fremst ville vente å finne personer som har skaffet seg både lærerskoleutdanning og enda en eller flere høyere spesialutdanninger, og spredningen på aldersgrupper virker også naturlig.

Forskjellen for kvinnenes vedkommende vil bare delvis kunne forklares på samme måte som for mennene. Som nevnt må en nemlig fra den absolutte forskjell på 730 kvinner trekke ut et avvik på omlag 400 personer som representerer et mer metodisk problem.

Ellers står den generelle aldersstruktur i de to tallseriene for lærerprøvekandidater i Tabell IV ikke i noen prinsipiell motstrid med hverandre bortsett fra de forholdsvis beskjedne negative avvikene i noen få aldersgrupper. De to aldersstrukturene harmonerer tvertimot med hverandre.

iv) Tabellene V og VI gjengir en forholdsvis detaljert aldersgruppering av det samlede antall lærerprøvekandidater henholdsvis i perioden 1955-1965 og 1965-1985 sammen med noen relative tall. For årene 1970, 1975, 1980 og 1985 er det tall fra det såkalte "status quo"-alternativet som er referert¹⁾.

v) I avsnitt C. foran er antall lærerprøvekandidater stilt i relasjon til folkemengden i alderen 7-15 år (skolepliktsalderen). De prognosetall for perioden 1970-1985 som er benyttet er i Tabell VII fordelt på de enkelte årskull.

vi) I avsnitt C.IV er antall "lærerprøvekandidater med undervisningsstilling" anslått til 21.050 personer for året 1965. Dette anslaget er nedenfor sammenholdt med noen tall fra den offisielle undervisningsstatistikken²⁾.

Ifølge undervisningsstatistikken var det i oktober 1965 omlag 18.000 "lærerprøvekandidater" (dvs. "lærere med godkjent utdanning") i "full post" i folkeskolen, framhaldsskolen, realskole (og gymnas) og i folkehøgskolen. (Dette er de skoleslag som er tatt med i Tabell 8 foran). I forhold til det beregnede antall på 21.050 stillingsinnehavere med lærerprøve gir det en foreløpig differens på 3.050 personer.

Etter undervisningsstatistikken var det i folke- og framhaldsskolen 1.220 adjunkter (og lektorer) og i realskolen 417 adjunkter i full post. I "timepost" i folke- og framhaldsskolen var det 2.565 personer uten undervisning i andre skoleslag. Denne delen av undervisningspersonalet, i alt omlag 4.200 personer, omfatter åpenbart bl.a. personer med lærerprøve som utdanning (eller som del av sin utdanning). Prosentandelen framgår imidlertid ikke av statistikken.

1) Se avsnitt C. IV.

2) UNDERVISNINGSSSTATISTIKK 1965-
Heftene I - III.

Denne prosentandel måtte være omlag 72% for å dekke den "uforklarte" differens ovenfor på 3.050 personer.

Til sammenlikning kan nevnes at lærerprøvekandidatene (lærere med godkjent utdanning) utgjorde 77% av undervisningspersonalet i full post i folke- og framhaldsskolen.

Tabell I. Antall dødsfall i løpet av fem år (A) og antall gjenlevende (B) pr. 10 000 personer i visse aldersgrupper av den norske befolkning 1906-64. Menn og kvinner

A. Menn.

År		A l d e r										
		20-29	25-34	30-39	35-44	40-49	45-54	50-59	55-64	60-69	65-74	70-79
1906-10	A	425	380	366	390	435	540	704	957	1405	2154	3424
	B	9575	9620	9634	9610	9565	9460	9296	9043	8595	7846	6576
1911-15	A	411	374	354	375	437	542	717	986	1421	2159	3423
	B	9589	9626	9646	9625	9563	9458	9283	9014	8579	7841	6577
1916-20	A	535	496	442	417	451	540	709	984	1439	2200	3522
	B	9465	9504	9558	9583	9549	9460	9291	9016	8561	7800	6478
1921-25	A	330	308	294	306	365	464	626	907	1338	2075	3327
	B	9670	9692	9706	9694	9635	9536	9374	9093	8662	7925	6673
1926-30	A	288	280	270	294	349	448	606	889	1321	2023	3238
	B	9712	9720	9730	9706	9651	9552	9394	9111	8679	7977	6762
1931-35	A	217	226	232	255	304	390	553	822	1280	2027	3271
	B	9783	9774	9768	9745	9696	9610	9447	9178	8720	7973	6729
1936-40	A	199	210	220	246	302	399	556	822	1283	2020	3285
	B	9801	9790	9780	9754	9698	9601	9444	9178	8717	7980	6715
1941-45	A	279	267	271	297	347	438	563	779	1156	1819	2999
	B	9721	9733	9729	9703	9653	9562	9437	9221	8844	8181	7001
1946-50	A	103	112	124	153	209	298	436	668	1044	1667	2825
	B	9897	9888	9876	9847	9791	9702	9564	9332	8956	8333	7175
1951-55	A	70	75	91	118	172	273	432	665	1054	1705	2782
	B	9930	9925	9909	9882	9828	9727	9568	9335	8946	8295	7218
1956-60	A	65	69	78	109	167	269	444	725	1134	1795	2912
	B	9935	9931	9922	9891	9833	9731	9556	9275	8866	8205	7088
1961-64	A	60	64	83	117	172	280	473	775	1237	1955	3106
	B	9940	9936	9917	9883	9828	9720	9527	9225	8763	8045	6894

B. Kvinner.

År		A l d e r										
		20-29	25-34	30-39	35-44	40-49	45-54	50-59	55-64	60-69	65-74	70-79
1906-10	A	324	342	362	378	398	466	590	799	1192	1690	2891
	B	9676	9658	9638	9622	9602	9534	9410	9201	8808	8310	7109
1911-15	A	310	308	321	362	386	437	573	799	1179	1871	2997
	B	9690	9692	9679	9638	9614	9536	9427	9201	8821	8129	7003
1916-20	A	410	411	396	387	410	485	610	827	1216	1902	3109
	B	9590	9589	9604	9613	9590	9515	9390	9173	8784	8098	6891
1921-25	A	276	265	265	281	323	407	524	729	1100	1760	2854
	B	9724	9735	9735	9719	9677	9593	9476	9271	8900	8240	7146
1926-30	A	231	237	235	257	307	389	510	714	1093	1739	2869
	B	9769	9763	9765	9743	9693	9611	9490	9286	8907	8261	7131
1931-35	A	175	190	196	218	266	347	476	679	1034	1677	2857
	B	9825	9810	9804	9782	9734	9653	9524	9321	8966	8323	7143
1936-40	A	132	145	159	180	224	315	444	649	1009	1691	2907
	B	9868	9855	9841	9820	9776	9685	9556	9351	8991	8309	7093
1941-45	A	126	130	141	165	205	281	392	573	907	1482	2535
	B	9874	9870	9859	9835	9795	9719	9608	9427	9093	8518	7465
1946-50	A	67	76	85	109	154	220	320	501	828	1425	2499
	B	9933	9924	9915	9891	9846	9780	9680	9499	9172	8575	7501
1951-55	A	33	44	56	80	119	182	286	455	755	1339	2393
	B	9967	9956	9944	9920	9881	9818	9714	9545	9245	8661	7607
1956-60	A	25	33	47	68	106	163	256	424	736	1322	2392
	B	9975	9967	9953	9932	9894	9837	9744	9576	9264	8678	7608
1961-64	A	19	26	42	66	102	157	249	419	726	1331	2420
	B	9981	9974	9958	9934	9898	9843	9751	9581	9274	8669	7580

Note: Tabellen er basert på Statistisk Sentralbyrås tall for dødeligheten i de enkelte aldersklasser. For årene 1906-40 har en benyttet Statistiske oversikter 1948 (Tabell 21), for 1941-55 Statistiske oversikter 1958 (Tabell 16), for 1956-60 Statistisk årbok 1965 (Tabell 47), for 1961 Folkemengdens bevegelse 1961 (Tabell 23) og for 1962-64 Statistisk ukehefte nr. 8 - 7.årgang. Det samlede årlige antall dødsfall i to etterfølgende aldersgrupper er multiplisert med 5/2, dvs. aldersgruppenees årlige gjennomsnitt er multiplisert med 5 (år).

Tabell II. Antall personer med alminnelig lærerskole enten som høyeste eller nesthøyeste utdanning pr. 1. november 1960. Menn og kvinner. Aldersgrupper.

Aldersgrupper	a. Alminnelig lærerskoleutdanning					
	h: Høyeste utdanning			n: Nesthøyeste utdanning		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	23487	11153	12334	1360	983	377
15 - 69	20472	9789	10683	1193	865	328
15 - 19	7	3	4
20 - 24	1721	480	1241
25 - 29	3040	1331	1709
30 - 39	5138	2703	2435
40 - 49	2245	1237	1008
50 - 59	4054	2113	1941
60 - 69	4267	1922	2345
70 og over	3015	1364	1651	167	118	49

Note: Tabellen er basert på Statistisk Sentralbyrås folketellingstall, jfr. publikasjonen Folketelling 1960. Hefte IV. Utdanning. (Utrykt Tabell 6 og trykt Tabell IV).

For nesthøyeste utdanning gir kilden ikke noen aldersfordeling. Fordelingen på personer som er 69 år og yngre på den ene siden og på den annen side personer som er 70 år og eldre, er foretatt skjønsmessig etter samme forhold som for gruppen høyeste utdanning.

Tabell III. Samlet antall lærerprøvekandidater i 1960 ifølge framregning (L) sammenlignet med 1960-folketellingens samlede antall personer med (a) alminnelig lærerskole og (h) med slik lærerskole som høyeste utdanning¹⁾. Menn og kvinner under 70 år.

	I alt	Menn	Kvinner		I alt	Menn	Kvinner
L	22074	10661	11413	L	22074	10661	11413
a	21665	10654	11011	h	20472	9789	10683
L-a	409	7	402	L-h	1602	872	730
a i prosent av L; ($\frac{a}{L}$)	98.1%	99.9%	96.5%	n ¹⁾	1193	865	328
				(L-h)-n = L-a	409	7	402

1) Jfr. Tabell 1.

Tabell IV. Samlet antall lærerprøvekandidater i 1960 ifølge framregning (L) sammenliknet med antall personer med alminnelig lærerskole som høyeste utdanning ifølge 1960-folketellingen. Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper.

Aldersgrupper	Lærerprøvekandidater						Absolutt differens			Prosentavvik (L-h)/L		
	L			h			L - h			(L-h)/L		
	I alt	M	K	I alt	M	K	I alt	M	K	I alt	M	K
15-69	22074	10661	11413	20472	9789	10683	1602	872	730	7.3	8.2	6.4
15-19	-	-	-	7	3	4	-7	-3	-4
20-24	1689	466	1223	1721	480	1241	-32	-14	-18	-1.9	-3.0	-1.5
25-29	3320	1392	1928	3040	1331	1709	280	61	219	8.4	4.4	11.4
30-39	5890	3021	2869	5138	2703	2435	752	318	434	12.8	10.5	15.1
40-49	2567	1490	1077	2245	1237	1008	322	253	69	12.5	16.7	6.4
50-59	4227	2251	1976	4054	2113	1941	173	138	35	4.1	6.1	1.8
60-69	4381	2041	2340	4267	1922	2345	114	119	-5	2.6	5.8	-0.2

Tabell V. Personer med norsk lærerprøve ved utgangen av 1955, 1960 og 1965. Aldersgrupper. Mann og kvinner.

Alder	1955			1960			1965		
	T	M	K	T	M	K	T	M	K

A. Absolutte tall.

Under 70	18717	9288	9429	22074	10661	11413	28004	12982	15022
20-24	835	215	620	1689	466	1223	3269	974	2295
25-29	2684	1153	1531	3320	1392	1928	5640	2348	3292
30-34	2226	1231	995	3392	1622	1770	3896	1789	2157
35-39	1414	800	614	2498	1399	1099	3657	1774	1883
40-44	1012	634	378	1526	855	671	2617	1445	1172
45-49	1159	673	486	1041	635	406	1589	873	716
50-54	3169	1652	1517	1160	668	492	1046	631	415
55-59	2673	1287	1386	3067	1583	1484	1131	642	489
60-64	2049	955	1094	2521	1194	1327	2882	1460	1422
65-69	1496	688	808	1860	847	1013	2277	1046	1231
Over 70	2753	1205	1548
70-74	1559	681	878
75-79	921	390	531
Over 80	273	134	139

B. Prosenttall.

Under 70	100	100	100	100	100	100	100	100	100
20-24	4.5	2.3	6.6	7.7	4.4	10.7	11.7	7.5	15.3
25-29	14.3	12.4	16.2	15.0	13.1	16.9	20.1	18.1	21.9
30-34	11.9	13.3	10.6	15.4	15.2	15.5	13.9	13.8	14.0
35-39	7.6	8.6	6.5	11.3	13.1	9.6	13.1	13.7	12.5
40-44	5.4	6.8	4.0	6.9	8.0	5.9	9.4	11.1	7.8
45-49	6.2	7.2	5.1	4.7	6.0	3.6	5.7	6.7	4.8
50-54	16.9	17.8	16.1	5.3	6.2	4.3	3.7	4.9	2.8
55-59	14.3	13.9	14.7	13.9	14.9	13.0	4.0	4.9	3.2
60-64	10.9	10.3	11.6	11.4	11.2	11.6	10.3	11.2	9.5
65-69	8.0	7.4	8.6	8.4	7.9	8.9	8.1	8.1	8.2

Under 70	100	49.6	50.4	100	48.3	51.7	100	46.4	53.6
20-24	100	25.7	74.3	100	27.6	72.4	100	29.8	70.2
25-29	100	43.0	57.0	100	41.9	58.1	100	41.6	58.4
30-34	100	55.3	44.7	100	47.8	52.2	100	45.9	54.1
35-39	100	56.6	43.4	100	56.0	44.0	100	48.5	51.5
40-44	100	62.6	37.4	100	56.0	44.0	100	55.2	44.8
45-49	100	58.1	41.9	100	61.0	39.0	100	54.9	45.1
50-54	100	52.1	47.9	100	57.6	42.4	100	60.3	39.7
55-59	100	48.1	51.9	100	51.6	48.4	100	56.8	43.2
60-64	100	46.6	53.4	100	47.4	52.6	100	50.7	49.3
65-69	100	46.0	54.0	100	45.5	54.5	100	45.9	54.1

Tabell VI. 1965-1985: "Status quo"-alternativet¹⁾: Lærerprøvekandidater i alt. Menn og kvinner under 70 år. Aldersgrupper.

	År	Aldersgrupper										
		Under 70 år	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69
A. Absolutte tall.												
I alt	1965	28004	3269	5640	3896	3657	2617	1589	1046	1131	2882	2277
	1970	37770	4620	9669	6456	4227	3874	2705	1554	1006	1061	2598
	1975	47203	4600	10957	10455	6767	4439	3947	2646	1496	942	954
	1980	58137	4600	10936	11738	10743	6956	4505	3862	2548	1404	845
	1985	68949	4600	10936	11717	12019	10899	6988	4409	3725	2392	1264
Menn	1965	12982	974	2348	1789	1774	1445	873	631	642	1460	1046
	1970	16689	1330	3786	2949	1979	1854	1470	849	601	592	1279
	1975	20099	1300	4072	4362	3124	2056	1873	1430	809	554	519
	1980	24186	1300	4042	4648	4526	3187	2071	1821	1362	746	485
	1985	28178	1300	4042	4616	4807	4573	3182	2013	1735	1256	654
Kvinner	1965	15022	2295	3292	2107	1883	1172	716	415	489	1422	1231
	1970	21081	3290	5883	3507	2248	2020	1235	705	405	469	1319
	1975	27107	3300	6885	6093	3643	2383	2074	1216	687	388	435
	1980	33951	3300	6894	7092	6217	3769	2434	2041	1186	658	360
	1985	40771	3300	6894	7101	7212	6326	3806	2396	1990	1136	610

Note: Feltene til høyre for de høyre trappetrinnslinjer er identiske med de tilsvarende felter i Tabell 10, mens feltene til venstre for de venstre trappetrinnslinjer er identiske med de tilsvarende felter i Tabell 14. Summering av Tabellene 10 og 14 i sin helhet gir ovenstående tabell.

	År	Aldersgrupper										
		Under 70 år	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69

B.1. Personer under 70 år = 100.

I alt	1965	100	11.7	20.1	13.9	13.1	9.4	5.7	3.7	4.0	10.3	8.1
	1985	100	6.7	15.9	17.0	17.4	15.8	10.1	6.4	5.4	3.5	1.8
Menn	1965	100	7.5	18.1	13.8	13.7	11.1	6.7	4.9	4.9	11.2	8.1
	1985	100	4.6	14.3	16.4	17.1	16.2	11.3	7.1	6.2	4.5	2.3
Kvinner	1965	100	15.3	21.9	14.0	12.5	7.8	4.8	2.8	3.2	9.5	8.2
	1985	100	8.1	16.9	17.4	17.7	15.5	9.3	5.9	4.9	2.8	1.5

B.2. Menn + kvinner = 100.

I alt		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Menn	1965	46.4	29.8	41.6	45.9	48.5	55.2	54.9	60.3	56.8	50.7	45.9
Kvinner	1965	53.6	70.2	58.4	54.1	51.5	44.8	45.1	39.7	43.2	49.3	54.1
I alt		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Menn	1985	40.9	28.3	37.0	39.4	40.0	42.0	45.5	45.7	46.6	52.5	51.7
Kvinner	1985	59.1	71.7	63.0	60.6	60.0	58.0	54.5	54.3	53.4	47.5	48.3

B.3. 1965 = 100

I alt	1965	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1985	246	141	194	301	329	416	440	422	329	83	56
Menn	1965	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1985	217	133	172	258	271	316	364	319	270	86	63
Kvinner	1965	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1985	271	144	209	337	383	540	532	577	407	80	50

1) Se avsnitt C.IV.

Tabell VII. 1965-1985: Beregnet folkemengde i aldersgruppen 7-15 år.

Års- kull	Å r				
	1965	1970	1975	1980	1985
A. Samlet antall					
7-15 år	547100	545600	551100	602200	664200
7-12 år	368000	361200	372100	415300	454400
13-15 år	179100	184400	179000	186900	209800
7 år	61400	59600	65500	72800	78500
8 "	61300	59400	63900	71500	77500
9 "	62000	59400	62300	70100	76500
10 "	61500	60300	61000	68500	75200
11 "	60500	61300	60000	67000	74000
12 "	61300	61200	59400	65400	72700
13 år	60200	61100	59300	63700	71400
14 "	58600	61900	59400	62200	70000
15 "	60300	61400	60300	61000	68400

Kilde 1965-80: Statistisk Sentralbyrå.

B. Gjennomsnittlig antall pr. årskull.

7-15 år	60800	60600	61200	66900	73800
7-12 år	61300	60200	62000	69200	75700
13-15 år	59700	61500	59700	62300	69900

Note: Med 9-årig, obligatorisk folkeskole vil 7-15 år være "skolepliktsalderen", 7-12 år "barneskolealder" og 13-15 år "ungdomsskolealder". (Den utvidede skoleplikt i forhold til 7-årig, obligatorisk skole omfatter imidlertid bare aldersgruppen 14-15 år).

HENVISNINGER

- (1) LÆRERUTDANNELSEN:
Forsøksrådet for skoleverket: Lærerutdannelsen. Et forslag til reform fra Forsøksrådet for skoleverket. (Nr. 11 i serien Forsøk og reform i skolen). (Aschehoug, 1966).
- (2) MELDING NR. 2/1968:
Norges almenvitenskapelige forskningsråd: Kandidater som avla lærerprøven i perioden 1905-1965. (Melding nr. 2/1968 i serien Utredninger om forskning og høyere utdanning).
- (3) MELDING NR. 4/1968:
Norges almenvitenskapelige forskningsråd: Folkeskolens andel av kandidater med lærerprøve. Noen regneeksempler for perioden 1975-1985. (Melding nr. 4/1968 i serien Utredninger om forskning og høyere utdanning).
- (4) ST.MELD.NR. 69 (1963-64):
Om lærarutdanning.
- (5) UNDERVISNINGSSSTATISTIKK 1965-66:
Statistisk Sentralbyrå: Undervisningsstatistikk 1962-63. Hefte I. Folke- og framhaldsskolen. Hefte II. Folkehøgskoler. Hefte III. Høgre allmennskoler. (I serien Norges offisielle statistikk).